

2008 m. II ketvirtis

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS INFORMACINIS LEIDINYS

Leidžiamas Nuo 1989 metų

LŽTA ATSTOVAUJA:

Tarptautinę žmogaus teisių gynimo federaciją
FIDH (būstinė Paryžiuje) www.fidh.org

Europos žmogaus teisių asociaciją AEDH
(būstinė Briuselyje) www.aedh.eu

Tarptautinę Helsinkio Feredaciją IHF
(būstinė Vienoje) www.if-hr.org

Asociacijos komitetas:

Garbės pirmininkas -

Viktoras PETKUS

(Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas)

Komiteto pirmininkas

Vytautas BUDNIKAS

(“Pozicijos” vyr.redaktorius)

Vicepirmininkas

Albertas ŽILINSKAS

(ekonomistas)

Komiteto nariai:

Vytautas GIRDZIJAUSKAS

(rašytojas)

Petras GRĖBLIAUSKAS

(teisininkas)

Stasys STUNGURYS

(žurnalistas)

ASOCIACIJOS STEIGĖJAI:

Egidijus BIČKAUSKAS

(teisininkas, Kovo -11-tosios Akto signataras)

Antanas BURACAS

(akademikas, profesorius, habil.dr.)

Stasys BUŠKEVIČIUS

(politikas)

Arimantas DUMČIUS

(profesorius, habil.d.r LR Seimo narys)

Stanislovas DOBROVOLSKIS

(kunigas, vienuolis)

Bronius GENZELIS

(profesorius, Kovo11- osios Akto signataras)

Romas GUDAITIS

(rašytojas, Kovo11- osios Akto signataras)

Egidijus KLUMBYŠ

(gydytojas, LR Seimo narys)

Bronius KUTAVIČIUS

(kompozitorius)

Justinas MARCINKEVIČIUS

(rašytojas, poetas)

Vytautas MARTINKUS

(rašytojas)

Antanas NASVYTIS

(architektas)

Kęstutis LAPINSKAS

(teisininkas, I.e.p. LR Konstitucinio Teismo
pirmininkas)

Juozas OLEKAS

(gydytojas, LR Seimo narys)

Juras POŽELA

(akademikas, profesorius, habil..dr.)

Pranas RAČIŪNAS

(kunigas, vienuolis)

Kazimieras UOKA

(politikas, Kovo -11-tosios Akto signataras)

Stasys UOSIS

(profesorius, habil.dr.)

LIETUVA PAŽEIDĖ

KONVENCIJĄ3 p.

TEISMAI NEIGIA

EUROPOS SĄJUNGOS TEISĘ ...9 p.

BYLOS PRIEŠ VISUOMENĘ ...11 p.

TAIP GIMSTA KORUPCINIAI

ĮSTATYMŲ PROJEKTAI20 p.

KREIPIMASIS PAGALBOS

Į EUROPOS ORGANIZACIJAS28 p.

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNĖJAI KREIPĖSI PAGALBOS Į EUROPOS KOLEGAS

Birželio 13-14 dienomis Paryžiuje vyko Europos žmogaus teisių asociacijos Generalinė asamblėja, kurios metu Italijos, Ispanijos, Prancūzijos, Portugalijos, Maltos, Lenkijos, Vokietijos, Belgijos ir Baltijos šalių žmogaus teisių organizacijų lyderiai aptarė migracijos, tautinių ir etninių mažumų problemas Europos Sąjungos valstybėse, dalijosi įstatymų leidybos ir jų priežiūros patirtimi.

Pasinaudodama proga, Lietuvos žmogaus teisių asociacija (LŽTA) įteikė Europos žmogaus teisių asociacijai pareiškimą, kuriame prašoma padėti įgyvendinti Lietuvoje JTO Europos ekonominės komisijos konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencijos) nuostatas ir taip užtikrinti žmogaus teisių apsaugą.

Priminsime, kad Orhuso konvenciją Lietuva ratifikavo 2001 metais, o nuo 2005 metų prisijungimą prie konvencijos patvirtino visa Europos Bendrija. Ši konvencija reglamentuoja ją ratifikavusių šalių visuomenės (fizinį asmenų ir jų susivienijimų, organizacijų, grupių) teisę gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus ir teisę kreiptis į teismus aplinkos klausimais. Kaip ir kitos ją ratifikavusios šalys, Lietuva jau prieš keletą metų privalėjo Konvencijos nuostatas perkelti į nacionalinę teisę (Civilinį Kodeksą, Administracinių bylų teisenos, Teritorijų planavimo, Statybos ir kitus įstatymus), tačiau iki šiol to nepadarė. Tuo tarpu mūsų šalies teismai, nagrinėdami administracinius

(atkelta iš 1 psl.)

ginčus tarp visuomenės ir valstybės institucijų ir susijusius civilinius ginčus, vadovaujasi nacionaline teise, kuri iš esmės neatitinka Europos svarbiausias žmogaus teises reglamentuojančių dokumentų, nors pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją būtent tarptautinė teisė yra prioritetinga.

Priminsime, kad neseniai Vyriausiasis Administracinis teismas, nagrinėdamas piliečių ginčą su Vilniaus apskrities administracija dėl „Lietuvos“ kino teatro sklypo Senamiestyje detaliojo plano pareiškė, jog Orhuso konvencija ir Europos Sąjungos teisė netaikytina šioje byloje. Bet būtent minėta konvencija reglamentavo ir reglamentuoja piliečių teisę kreiptis į teismą dėl gamtinės ir kultūrinės aplinkos išsaugojimo. Taigi Lietuvos teismų sistema kol kas nepripažįsta Lietuvos Respublikos tarptautinių įsipareigojimų viršenybės nacionalinės teisės atžvilgiu ir neretai ignoruoja tarptautinės teisės reikalavimus.

Birželio 11 – 13 dienomis Rygoje įvyko JTO Europos ekonominės komisijos Orhuso konvencijos valstybių šalių trečiasis susitikimas. Jame buvo kalbama apie tai, jog kai kurios šalys vis dar nevykdo priimtų tarptautinių įsipareigojimų. Buvo priimti sprendimai dėl šešių šalių, kurių įstatymai neatitinka Konvencijos, – Albanijos, Armėnijos, Kazachstano, Turkmėnistano, Ukrainos ir vienintelės Europos Bendrijos narės – Lietuvos. Išvados dėl neatitikimo buvo pagrįstos Konvencijos priežiūros komiteto 2005 – 2008 m. tyrimais. Lietuva kviečiama iki š.m. gruodžio 31 d. drauge su suinteresuota visuomene parengti ir pateikti Konvencijos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę veiksmų planą ir taip užtikrinti Lietuvos žmonėms Konvencijos suteiktas teises.

Savo ruožtu Lietuvos žmogaus teisių asociacija paprašė tarptautinių organizacijų paramos, kad šios įtakotų Lietuvos įstatymų leidėją vykdyti laisva valia priimtus tarptautinius įsipareigojimus, susijusius su žmogaus teisėmis ir pataisyti (papildyti) Lietuvos įstatymus, kad šie neprieštarautų Europos žmogaus teisių normoms.

Europos žmogaus teisių asociacijos prezidentas Pierre Barge asmeniškai pažadėjo pasirūpinti, kad Lietuvos žmogaus teisių gynėjų pareiškimas pasiektų Europos Parlamentą ir Europos įstatymų priežiūros institucijas.

Vytautas Budnikas

Europos Komisija aiškinsis Lietuvos įstatymų atitiktį Orhuso konvencijos nuostatomis

Europos Komisija (EK) aiškinsis, ar Lietuvos įstatymai, reglamentuojantys detaliųjų teritorijų

planų rengimą bei statybas, sutampa su Orhuso konvencijos nuostatomis bei jos įgyvendinimą reglamentuojančiomis direktyvomis. Jos numato, jog svarstant aplinkos apsaugos klausimus bei statybų leidimų išdavimą, visuomenė turi teisę gauti informaciją ir dalyvauti diskusijose.

Dėl esą blogai išverstų teisės aktų EK skundėsi Konstitucinių teisių gynimo agentūra, sostinės Žvėryno bendruomenė bei Lietuvos žmogaus teisių asociacija.

Visuomenininkai mano, jog kai kurios Orhuso konvencijos nuostatos nesutampa su šalies Teritorijų planavimo ir Statybos įstatymuose įtvirtintomis normomis. Dėl to teigiama, jog visuomenė yra ignoruojama priimant kontraversiškus sprendimus dėl statybų miestuose, nes statytojui leidžiama pačiam spręsti, kiek informuoti visuomenę apie priimamus sprendimus.

“Teritorijų planavimo dokumentų organizatorių teises pagal šią tarptautinę sutartį draudžiama perduoti privačioms įmonėms, sklypų savininkams, jų nuomininkams, nes teritorijų planavimo dokumentų svarstymo su visuomene rengimas yra išskirtinė valdžios prievolė. Lietuvoje yra priešinga situacija, todėl visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo yra grynai simbolinis”, - spaudos konferencijoje pirmadienį kalbėjo Žvėryno bendruomenės atstovas Paulius Markevičius. Anot jo, apriboti visuomenės teisę dalyvauti priimant su aplinka susijusius sprendimus Lietuvoje bandoma ir toliau.

“Šiuo metu Seime svarstomos Teritorijų planavimo įstatymo pataisos, pagal kurį nebereikės rengti detaliųjų planų, užteks parengti techninį projektą ir gauti statybos leidimą. Pagal Lietuvos įstatymus, techniniai projektai ir statybos leidimai nėra svarstomi su visuomene, taigi ji bus visiškai nušalinta nuo dalyvavimo sprendžiant tokius klausimus”, - teigė P.Markevičius.

Nevyriausybinkai skundėsi ir dėl blogo konvencijos vertimo į lietuvių kalbą. Pasak jų, trūkumai susidarė tarptautinę sutartį verčiant išimtinai tik iš rusų kalbos, nors autentiškomis šios konvencijos kalbomis dar yra anglų bei prancūzų kalbos.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas Vytautas Budnikas pastebėjo, jog ir visuomenė, gindama savo interesus, nėra labai aktyvi, todėl ją lengvai galima nušalinti.

“Po truputį pasisavinamos, uzurpuojamos visos teisės ir visuomenė lieka tarsi statistai, kurie stebi procesą, bet jo negali įtakoti. Nors Europos ir tarptautinės teisės dokumentai suteikia visuomenei labai dideles teises, tačiau jas iš mūsų paveržia, nes mes esame pasyvūs”, - kalbėjo V.Budnikas.

Pasak visuomenininkų, tyrimą dėl Orhuso konvencijos taikymo Lietuvoje jau atliko JT Europos

ekonomikos komitetas, nustatęs, kad Lietuvos teisės aktai konvencijos neatitinka.

Visuomenininkai teigė negalintys tiksliai pasakyti, kokios sankcijos gali grėsti konvenciją netinkamai taikiusiai Lietuvai.

“Jungtinių Tautų lygmenyje numatyta, per kurį laiką šalis narė turi Konvencijos reikalavimus įvykdyti. Reikalavimų nevykdymas tarptautinėje teisėje pasitaiko retai. Kalbant apie Orhuso konvenciją, tokio atvejo nėra buvę. Apie sankcijas kalbėti sunku, tačiau tai visų pirma valstybės prestižo reikalas. Europos Sąjungos lygmenyje Europos Komisija gali taikyti ir baudas”, - teigė Konstitucinių teisių gynimo agentūros direktorius Liudvikas Ragauskis.

Jis taip pat pažymėjo, jog artimiausiu metu teisiniu keliu bus sprendžiamas ir Seimo priimto Atominės elektrinės įstatymo klausimas.

Orhuso konvencija pasirašyta Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO) rėmuose, tačiau Europos Sąjunga (ES) specialia direktyva ją yra perkėlus į savo vidaus teisę.

Tuo tarpu JTO Konvencijos priežiūros komitetas birželio 10-13 dienomis Latvijos sostinėje Rygoje ketina paskelbti rekomendacinį sprendimą, kuriuo bus konstatuota, jog šalis ne visai tinkamai informavo visuomenę apie Kazokiškių sąvartyno statybas ir galimą poveikį aplinkai.

Pats Priežiūros komitetas negali taikyti jokių sankcijų, tačiau Orhuso konvenciją pasirašiusios valstybės išipareigojimų nevykdančią valstybę gali nutarti pašalinti iš Konvenciją ratifikavusiųjų tarpo.

LR Aplinkos ministerijos poveikio aplinkai vertinimo skyriaus vedėjo Vitalijaus Auglio teigimu, Lietuva turės bandyti atsižvelgti į rekomendacijas ir per porą metų parengti įgyvendinimo planą.

“Mes, žinoma, linę į tą diskusiją leistis, bet komitetas pats pripažįsta, kad nėra įrodymo, jog Lietuva nesivadovavo nacionaliniais teisės aktais ir tenkino tuo metu egzistuojančius reikalavimus”, - BNS penktadienį sakė V. Auglys.

Netoli Vievio, Kazokiškėse įrengtas komunalinių atliekų sąvartynas oficialiai atidarytas pernai lapkritį. Į jo statybas ir įrangą investuota 27,7 mln. litų, skelbta, kad jis atitinka visus ES keliamus reikalavimus ir yra moderniausias Lietuvoje.

Kazokiškių bendruomenė sąvartyno įkūrimui aktyviai priešinosi nuo projekto pradžios 2002-aisiais. Vietos gyventojų įsitikinimu, sąvartynas turės neigiamą poveikį tiek aplinkai, tiek žmonių sveikatai. Pirmiesiems šiukšliavežiams, vežusiems atliekas į sąvartyną, kelią užstojo vietos gyventojai.

Kazokiškių sąvartynas yra netoli į UNESCO Pasaulio paveldo objektų sąrašą įtraukto Kernavės kultūrinio rezervato.

LIETUVA – ORHUSO KONVENCIJOS PAŽEIDĖJA

Jūratė Markevičienė

Tai oficialiai patvirtino Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos Orhuso konvencijos valstybių šalių 3-iasis susitikimas, įvykęs birželio 11–13 dienomis Rygoje. Priimtas bendras sprendimas dėl Konvencijos taikymo ir jį papildantys sprendimai dėl atskirų šalių neatitikimo Konvencijai. Konvencijos nuostatų neįgyvendino Albanija, Armėnija, Kazachstanas, Turkmėnistanas, Ukraina ir ... Lietuva. Išvados dėl jų neatitikimo pagrįstos Konvencijos priežiūros komiteto 2005–2008 metų tyrimais.

Sprendime teigiama, jog Konvencijos neatitinka kai kurie „bendrieji Lietuvos teisinės sistemos ypatumai“. Lietuva nėra įteisinusi aiškaus reikalavimo informuoti visuomenę tinkamai, laiku ir veiksmingai. Kitas trūkumas – pernelyg trumpas ir fiksuoto dydžio laikotarpis dokumentacijai peržiūrėti bei pastaboms pateikti. Be to, Konvencijai prieštarauja Lietuvos įstatymų nuostata, kad už visuomenės dalyvavimą, įskaitant atitinkamos informacijos visuomenei pateikimą ir jos teikiamų pastabų surinkimą bei įvertinimą atsako ne valstybės institucijos, o projektų vykdytojai (paraiškų teikėjai). Pagaliau Konvencijai iš esmės prieštarauja Lietuvos įstatymų reikalavimas būtinai „motyvuoti“ teikiamas pastabas ir didelės dalies visuomenės teisių apribojimas, leidžiant teikti pastabas tik „suinteresuotai visuomenei“.

Todėl Lietuvai rekomenduojama imtis būtinų įstatyminių, kontrolės, administracinių bei kitų priemonių ir užtikrinti keletą esminių dalykų. Pirmą, Lietuva įstatymais turi aiškiai nustatyti tinkamus, laiku ir veiksmingus būdus visuomenei informuoti apie sprendimo priėmimo procesus.

Antra, visuomenė turi atitinkamai dalyvauti rengiant visus su aplinka susijusius planus bei programas. Taip pat būtina užtikrinti aiškią kiekvieno visuomenės nario galimybę teikti įvairių pastabų, net jeigu jos nėra „motyvuotos“.

Trečia, valdžios institucijos, o ne vystytojai (prašantys leidimų siūlomai veiklai) turi atsakyti už visuomenės dalyvavimo priimančią sprendimus procesą. Siekiant užtikrinti Konvencijos reikalaujamo visuomenės dalyvavimo galimybes, įskaitant informacijos pateikimą ir pastabų surinkimą, būtina aiškiai nustatyti atitinkamų valstybės institucijų atsakomybę. Kiekvienu atitinkamo sprendimo priėmimo procedūros atveju privalu paskirti valstybės instituciją, iš kurios visuomenė galėtų gauti atitinkamą informaciją ir kuriai galėtų pateikti pastabų bei

klausimų.

Ketvirta, visuomenei būtina suteikti pakankamai laiko siūlomiems valdžios sprendimams įvertinti ir priimtiems sprendimams apskųsti. Todėl skirtingiems visuomenės dalyvavimo etapams turi būti skirtas ne standartinis, bet realiai pagrįstas laikotarpis, priklausantis nuo sprendimų priėmimo stadijos ir siūlomos veiklos pobūdžio, masto bei sudėtingumo. Be to, reikia aiškiai susieti laikotarpius, skirtus visuomenei informuoti apie konkretų sprendimą, ir šio sprendimo tekstui (drauge su sprendimą grindžiančiomis motyvacijomis bei sumetimais) pateikti. Pastarųjų terminų negalima perkelti į kitus procedūrų laikotarpius, kai visuomenė turi teisę kreiptis į teismus dėl priimtų sprendimų peržiūros.

Sprendime Lietuvai siūloma, dalyvaujant suinteresuotai visuomenei, parengti šių Orhuso konvencijos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę veiksmų planą ir pateikti jį Konvencijos priežiūros komitetui iki 2008 m. gruodžio 31 d.

Kita vertus, šįkart ištirtas tik vienas – šeštasis – Konvencijos straipsnis. Lietuvos spaudoje nemažai rašyta apie daugelio kitų Konvencijos nuostatų pažeidimus, net apie klaidingą jos teksto vertimą. Viso to nepataisiusi Lietuva toliau bus linksniojama tarptautinėje arenoje. Juk prie Orhuso konvencijos ji prisijungė laisva valia. Kodėl gi mūsų politikams ir administratoriams nuolatos stinga noro įgyvendinti tarptautinius valstybės įsipareigojimus?

2008 06 19, www.bernardinai.lt

GE.08-22209

EKONOMINĖ IR SOCIALINĖ TARYBA

Pask.

RIBOTA

ECE/MP.PP/2008/L.8/Add.4

2008 m. balandžio 4 d.

Originalo kalba: anglų

EUROPOS EKONOMINĖ KOMISIJA

KONVENCIJOS DĖL TEISĖS GAUTI INFORMACIJĄ , VISUOMENĖS DALYVAVIMO PRIIMANT SPRENDIMUS IR TEISĖS KREIPTIS Į TEISMUS APLINKOS KLAUSIMAIS ŠALIŲ SUSITIKIMAS

Trečiasis susitikimas

Ryga, 2008 m. birželio 11-13 d.

Negalutinės darbotvarkės 6 (b) punktas

Procedūros ir mechanizmai, padedantys įgyvendinti Konvenciją

Atitikimo mechanizmas

SPRENDIMO III/6 PROJEKTAS BENDRIEJI ATITIKIMO KLAUSIMAI Biuro parengtas sprendimo projektas*

Priedas

SPRENDIMO III/6d PROJEKTAS LIETUVOS ATITIKIMAS JOS ĮSIPAREIGOJIMAMS PAGAL KONVENCIJĄ

* Šis dokumentas pateiktas aukščiau nurodytą dieną, nes biuras galėjo jį parengti tik po to, kai Priežiūros komitetas savo devynioliktame susitikime (2008 m. kovo 5–7 d.) patvirtino ir įformino atitinkamas išvadas.

Šalių susitikimas,

Veikdamas pagal sprendimo I/7 dėl atitikimo peržiūros priedo 37 punktą ,
Atsižvelgdamas Priežiūros komiteto ataskaitą ir atitinkamų priedų (ECE/MP.PP/2008/5 ir Add.6) dėl visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus dėl sąvartyno Kazokiškių kaime, Lietuva, atvejo,
Skatinamas nuolatinio Lietuvos noro konstruktyviai aptarti su Komitetu abejonių keliančius atitikimo klausimus,

1. Pritaria šioms Komiteto išvadoms:

- (a) tinkamu, savalaikiu ir veiksmingu būdu neužtikrinusi visuomenės informavimo apie galimybę dalyvauti priimant sprendimus dėl siūlomo sąvartyno poveikio aplinkai vertinimo ir suteikusi per trumpą laikotarpį dokumentacijai, susijusiai su minėtais sprendimais dėl aptariamo sąvartyno, peržiūrėti bei pastaboms dėl to pateikti, Lietuva neįvykdė Konvencijos 6 straipsnio 2 ir 3 dalių reikalavimų;
- (b) šie toliau nurodyti bendrieji Lietuvos teisinės sistemos ypatumai neatitinka Konvencijos 6 straipsnio nuostatų :
 - (i) nėra aiškaus reikalavimo informuoti visuomenę tinkamu, savalaikiu ir veiksmingu būdu (6 straipsnio 2 dalis);
 - (ii) nustatytas fiksuotas dešimties darbo dienų laikotarpis dokumentacijai peržiūrėti bei pastaboms pateikti (6 straipsnio 3 dalis);
 - (iii) vykdytojai (projekto teikėjai), o ne atitinkamos valstybinės institucijos yra atsakingi organizuoti visuomenės dalyvavimą, įskaitant atitinkamos informacijos pateikimą ir pastabų surinkimą (6 straipsnio 2 dalies d punkto iv bei v papunkčiai ir 6 straipsnio 6 dalis);
 - (iv) reikalaujama būtinai „motyvuoti“ teikiamas pastabas, o teisė teikti pastabas ribojama, leidžiant jas teikti tik „suinteresuotai visuomenei“ (6 straipsnio 7 dalis);

2. Rekomenduoja Lietuvos Respublikos Vyriausybei imtis būtinų įstatyminių, kontrolės, administracinių ir kitų priemonių užtikrinant, kad:

- (a) būtų nustatytas aiškus reikalavimas tinkamu, savalaikiu ir veiksmingu būdu informuoti visuomenę apie sprendimų priėmimo procesus, kurie nurodyti 6 straipsnio;
- (b) būtų nustatyti pagrįsti terminai skirtingiems visuomenės dalyvavimo etapams, atsižvelgiant sprendimų priėmimo etapą , taip pat si lomos veiklos pobūdį, mastą bei sudėtingumą;
- (c) būtų nustatyta aiški atitinkamų valstybės institucijų atsakomybė už Konvencijos reikalaujamų visuomenės dalyvavimo galimybių, įskaitant informacijos pateikimą ir pastabų surinkimą, užtikrinimą;
- (d) būtų aiškiai nustatyta kiekvieno visuomenės nario galimybė teikti bet kurias pastabas, net jeigu jos nėra „motyvuotos“;
- (e) būtų nustatytas aiškus ryšys tarp laikotarpio (ių), skirtų visuomenės informavimui apie konkretų sprendimą, ir šio sprendimo teksto, drauge su sprendimą pagrindžiančiomis motyvacijomis bei sumetimais, pateikimo, neperžengiant terminų, kai galima pradėti peržiūros procedūras pagal Konvencijos 9 straipsnio 2 dalį;
- (f) kiekvienai sprendimo priėmimo procedūrai, kuriai yra taikytinos 6 straipsnio nuostatos, paskirta valstybės institucija, iš kurios visuomenė galėtų gauti atitinkamą informaciją ir kuriai galėtų pateikti pastabų arba klausimų;
- (g) visuomenė atitinkamai dalyvautų rengiant visus su aplinka susijusius planus bei programas

3. Prašo Lietuvos Respublikos Vyriausybės, dalyvaujant suinteresuotai visuomenei, parengti veiksmų planą dėl aukščiau išvardintų rekomendacijų įgyvendinimo, ir pateikti jį Priežiūros komitetui iki 2008 m. gruodžio 31 d. d;

4. Siūlo Lietuvos Respublikos Vyriausybei ne vėliau negu prieš šešis mėnesius iki ketvirtąjo Konvencijos šalių susitikimo pateikti Priežiūros komitetui informaciją apie priemones, kurių imtasi išvardytoms rekomendacijoms įgyvendinti, ir apie pasiektus jų įgyvendinimo rezultatus.

Viešasis interesas: SAMPRATOS APIBRĖŽTUMO PROBLEMA

Jaunius Gumbis

Individo autonomija demokratinėje visuomenėje toleruojama tik tol, kol tai būtina kitų visuomenės narių autonomijai apsaugoti ir išvengti socialinių konfliktų.

Viešasis interesas yra vienas iš visuotinai pripažintų individo autonomijos ribojimo pagrindų.

Viešąjį interesą saugo teisė, kurios, pirma, privalo laikytis kiekvienas visuomenės narys ir, antra, kurią užtikrina valstybės mechanizmo prievartos priemonės. Tačiau teisė taip pat saugo bei gina prigimtines žmogaus teises ir laisves – teisinę individo autonomijos formą.

Apžvelgus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, Europos Sąjungos teisyno bei tam tikrų teismų pateiktus Lietuvos nacionalinės teisės aiškinimus, nekyla abejonų, kad viešojo intereso – kaip kažko, kas yra vertinga ir dėl to bendra visuomenei apskritai – idėja egzistuoja nuo senų laikų.

Konvencijos bei nacionalinės teisės sistemų ribose viešasis interesas turinio požiūriu suprantamas vieningai. Šios kategorijos samprata nukreipia į socialinį teisingumą, vertybės prioritetą kiekybės atžvilgiu, teisėtumą, objektyvumą, proporcingumą, interesų derinimą – visa tai neatsiejami ir būtini demokratinės visuomenės ir valstybės koncepcijos elementai. Viešasis interesas suprantamas kaip dinamiška ir plati kategorija, apimanti ekonominius, politinius, socialinius, kultūrinius, dvasinius visuomenės gyvenimo aspektus.

ES teisėje viešasis interesas atspindi ir saugo „pagrindinius visuomenės interesus“, kurie vis dėlto suprantami siaurai. Šioje teisės sistemoje grynai ekonominio ar administracinio pobūdžio interesai negali būti laikomi viešuoju interesu.

Nesant objektyvių taisyklių, taikoma konkretaus asmens individualių vertybių bei kriterijų sistema.

Tautos išrinktų įstatymų leidėjų, kuriems būtini ekonominiai ištekliai, kad jie galėtų išlaikyti turimas pozicijas, ir vykdomosios valdžios institucijų, kurios disponuoja valdžios įgaliojimais, tačiau yra priklausomos nuo įstatymų leidėjų politškai ir biudžeto prasme, derinys gali reikšti valstybę, kurioje tarnaujama įtakingų, tačiau angažuotų politinių interesų grupių labui. Nors tai diskusijos verta pozicija, tačiau visiškai ją atmesti būtų pernelyg naivu.

Žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtines, o valdžios įstaigos tarnauja žmonėms – tai Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatos, demokratinės valstybės sampratos postulatai.

Vis dėlto dabartinė viešojo intereso samprata teisėje verčia mąstyti apie tam tikrą šių principų deklaratyvumą.

Socialiniai mokslai, Nr.1. , 2006 m.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖS KULTŪROS PAVELDO KOMISIJOS SPRENDIMAS

DĖL JUNGTINIŲ TAUTŲ ORGANIZACIJOS EUROPOS EKONOMINĖS KOMISIJOS
KONVENCIJOS DĖL TEISĖS GAUTI INFORMACIJĄ, VISUOMENĖS DALYVAVIMO
PRIIMANT SPRENDIMUS IR TEISĖS KREIPTIS Į TEISMUS APLINKOS
KLAUSIMAIS (ORHUSO KONVENCIJOS) IR EUROPOS BENDRIJOS VARDU JĄ
PATVIRTINANČIŲ REGLAMENTŲ ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE

2008 m. gegužės 23 d. Nr. S-8(136)

Vilnius

Valstybinė kultūros paveldo komisija, susipažinusi su darbo grupės atliktu tyrimu, 2008 m. gegužės 23 d. posėdyje išnagrinėjo Jungtinių Tautų Organizacijos Europos Ekonominės Komisijos (JTO EEK) “Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos

klausimais" (Žin., 2001, Nr. 73-2572) įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje klausimą, atsižvelgdama į kultūros paveldo apsaugos problemas.

Orhuso konvencija buvo priimta 1998 m. birželio 25 d. ir įsigaliojo 2001 m. spalio 30 d. Ji neatsiejama nuo pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių, nustatytų kitomis žmogaus teisių tarptautinėmis sutartimis. Konvencija siekiama saugoti ne "aplinką pačią savaime", o užtikrinti kiekvieno šios ir būsimųjų kartų žmogaus teisę gyventi palankioje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje, nes tinkama aplinkos apsauga būtina žmonių gerovei ir pagrindinėms žmogaus teisėms užtikrinti, skaitant ir teisę gyventi. Pripažįstama ne tik žmonių teisė dalyvauti priimant pagrindinius jų gyvenimą veikiančius sprendimus dėl žmogaus aplinkos, bet ir prievolė kiekvienam asmeniškai ir kartu su kitais saugoti aplinką ir gerinti jos būklę dėl šios ir būsimųjų kartų gerovės. Konvencija užtikrinamos trys pagrindinės visuomenės teisės: gauti informaciją apie aplinką, veiksmingai dalyvauti rengiant bei priimant sprendimus (planus, programas, teisės aktus), kreiptis į teismus dėl aplinkos.

Europos Sąjungos Tarybos 2005-02-17 sprendimu 2005/370/EB prie Orhuso konvencijos prisijungė Europos Bendrija. Lietuvos Respublikai Orhuso konvencija taikoma kaip neatsiejama ES teisės dalis.

Siekdama veiksmingiau įgyvendinti Orhuso konvenciją, Europos Sąjunga yra priėmusi Europos Parlamento ir Tarybos 2003-01-28 direktyvą 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką, panaikinančią Tarybos direktyvą 0/313/EEB, ir 2003-05-26 direktyvą 2003/35/EB, nustatančią visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas, iš dalies keičiančią direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus. Šių direktyvų nuostatos turėjo būti perkeltos į Lietuvos Respublikos įstatymus iki 2005 metų.

Valstybinės kultūros paveldo komisija, įvertinusi Lietuvos Respublikos įstatymų aplinkos srityje atitiktį Orhuso konvencijai ir ES reglamentams bei direktyvoms ir atsižvelgdama į kultūros paveldo apsaugos problemas, įstatymų taikymo praktiką, konstatuoja:

1. Lietuvoje informacija apie aplinką pateikiama visuomenei nepakankamai kokybiškai ir objektyviai. Visuomenei nesudarytos sąlygos veiksmingai dalyvauti priimant sprendimus, ypač pradiniam sprendimų priėmimo etape, kai yra visos galimybės svarstyti ir pasirinkti įvairius variantus. Norminių teisės aktų ir kitų bendro pobūdžio privalomų teisės normų, galinčių turėti didelį poveikį aplinkai rengimo etape, ji negali teikti pastabų valstybės institucijoms tiesiogiai arba per atstovaujamas konsultacines įstaigas. Be to, šie projektai dažniausiai nėra skelbiami viešai arba kitais būdais pateikiami visuomenei. Nesudarytos tinkamos galimybės dalyvauti rengiant planus ir programas, susijusias su aplinka, ypač kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugos srityje. Visuomenės dalyvavimo rezultatai deramai neatsispindi priimamuose sprendimuose, taip pat ir teisės aktuose.
2. Lietuvos Respublikos įstatymuose yra sąvokų neatitikimo ir dviprasmybių. Deramai nenustatytos ir (arba) nepakankamos valstybės institucijų funkcijos, susietos su Orhuso konvencijos gyvendinimu: dėl paramos visuomenės asociacijoms, organizacijoms, fiziniams asmenims arba grupėms, suinteresuotoms kultūros paveldo vietų, vietovių ir kultūrinio kraštovaizdžio apsauga arba ją vykdančioms; dėl pagalbos suteikimo prašant informacijos apie aplinką, kreipiantis į teismus; dėl jų pripažinimo suinterasuota visuomene ir paramos, kuri sudarytų galimybes siekti aplinkos, ypač kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugos ir palaikymo tikslų. Lietuvos Respublikos teisinė sistema neužtikrina, kad asmenys, pasinaudoję Orhuso konvencijoje numatytais teisėmis, nebūtų baudžiami dėl šios veiklos, persekiojami arba kitais būdais varžomi.

3. Išskirtinos šios esminės problemos:

- 3.1. Europos Bendrijos reglamentų ir direktyvų, įgyvendinančių Orhuso konvenciją, nuostatos nepakankamai ir ne visais atžvilgiais perkeltos į atitinkamus Lietuvos Respublikos įstatymus ir (arba) su jais nesusietos.
- 3.2. Ribojamos arba visai neužtikrinamos pagrindinės visuomenės teisės aplinkos srityje: gauti informaciją, veiksmingai dalyvauti priimant sprendimus dėl veiklos, rengiant programas ir teisės aktus bei kreiptis į teismus aplinkos klausimais.
- 3.3. Orhuso konvencija ir kita atitinkama ES teisė nėra taikoma Lietuvos Respublikos kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugoje.
- 3.4. Nepakankamai užtikrintos Lietuvos visuomenės, ypač fizinių asmenų, konstitucinės teisės ginti viešą interesą aplinkos srityje. Teisė ginti kultūros paveldą ir kultūrinį kraštovaizdį apskritai neužtikrinta.
- 3.5. Lietuvos Respublikos įstatymuose, palyginti su Konvencija, yra teisės požiūriu abejotinų, nepakankamai apibrėžtų, neintegruotų arba susiaurinus prasmę vartojamų sąvokų, nepakankamai tiksliai aiškinamų ir

suderintų terminų. Lietuviškas vertimas neatitinka originalių Konvencijos tekstų, pvz., aplinkosauga ir aplinka, kultūrinės vietovės ir kultūros objektai, siūloma veikla ir planuojama ūkinė veikla, visuomenė ir suinteresuota visuomenė ir kt.

Komisija nusprendžia:

1. Pasiūlyti LR Prezidentui, LR Seimui, LR Vyriausybei atkreipti dėmesį į tai, kad:

- 1.1. kultūros paveldas (kultūrinės vietovės, kraštovaizdis, statiniai) yra neatsiejama Lietuvos aplinkos dalis, o visuomenės teisės šioje srityje užtikrina Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Orhuso konvencija;
- 1.2. Orhuso konvencija ir atitinkama ES teisė Lietuvos Respublikoje įgyvendinama netolygiai:
 - 1.2.1. visuomenei nepakankamai pateikiama kokybiška ir objektyvi informacija apie aplinką;
 - 1.2.2. beveik neužtikrinama visuomenės teisė veiksmingai dalyvauti rengiant ir priimant vietinio, regioninio ir nacionalinio lygmens sprendimus (planus, programas, strategijas, koncepcijas, finansinius instrumentus, teisės aktus) dėl aplinkos;
 - 1.2.3. nepakankamai užtikrinta suinteresuotos visuomenės (nevyriausybinių organizacijų ir fizinių asmenų) teisė kreiptis į teismus aplinkos klausimais, o kultūros paveldo srityje ši teisė iš viso neužtikrinta.
- 2.1. visapusiško Orhuso konvencijos ir atitinkamų ES reglamentų bei direktyvų nuostatų integravimo Lietuvos Respublikos teisinę sistemą;
- 2.2. visuomenės veiksmingo dalyvavimo priimant sprendimus aplinkos klausimais, ypač dėl kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugos;
- 2.3. Orhuso konvencija nustatytų visuomenės teisių gauti informaciją, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais užtikrinimo;
- 2.4. įstatymų suderinimo ir tikslinimo;
- 2.5. visuomenės narių, pasinaudojusių Orhuso konvencijos užtikrintomis teisėmis, apsaugos, kad jie nebūtų baudžiami už šią savo veiklą, persekiojami arba kitais būdais varžomi.

3. Siūlyti LR Vyriausybei veiksmingai įgyvendinant Orhuso konvenciją Lietuvos Respublikoje:

- 3.1. stiprinti valstybės institucijų funkcijų ir prievolių atlikimo kontrolę bei reikalauti jų didesnės atsakomybės;
- 3.2. organizuoti Orhuso konvencijos nustatytą visuomenės švietimą ir informavimą apie galimybes gauti atitinkamą informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais;
- 3.3. inicijuoti ir remti visuomenei atstovaujamų konsultacinių įstaigų steigimą ir jų tinklo plėtojimą;
- 3.4. įvesti visuomenę ir suinteresuotą visuomenę aplinkos klausimais konsultuojančių ir kreipiantis į teismus šiais klausimais talkinančių advokatų apmokėjimą iš biudžeto lėšų;
- 3.5. sudaryti teises sąlygas ir praktines galimybes remti suinteresuotos visuomenės kriterijus atitinkančias nevyriausybines kultūros paveldo apsaugos organizacijas, o šių organizacijų nariams suteikti teisę tapti visuomeniniais inspektorais.

4. Siūlyti LR Aplinkos ir Kultūros ministerijoms:

- 4.1. atkreipti dėmesį į Orhuso konvencijos taikymą kultūros paveldo apsaugoje, ypač atsižvelgiant į veiklos kaupiamojo poveikio aplinkai galimus padarinius;
- 4.2. tikslinti ir papildyti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai ir statybos veiklos vertinimo sąrašus, vadovaujantis nekilnojamojo kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugos reikalavimais.

Komisijos Pirmininkas Jonas Glemža

Teismai neigia Europos Sąjungos teisę ir teisinę valstybę

Balandžio 21 d. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas priėmė nutartį, kuria atmetė Tomo Bakučionio, Vytauto Damaševičiaus, Gedimino Urbono, Jūratės Markevičienės apeliacinį skundą, kuriuo siekta apginti visuomenės (viešąją) interesą išsaugant Vilniaus senamiesčio kultūros paveldą. Skaitytojai tikriausiai prisimena jau antri metai vykstantį grupės intelektualų ginčą su miesto valdžia ir verslininkais dėl „Lietuvos“ kino teatro pastato ir viešųjų erdvių.

Apmatau, kad pastaruoju metu visuomenė suskilo į dvi dalis – tuos, kurie palaiko grupės intelektualų iniciatyvą riboti verslininkų galias keičiant Vilniaus senamiesčio vaizdą ir tuos, kurie mano, jog senasis „Lietuvos“ kino teatras nereikalingas, kad viešųjų erdvių (parkų, skverų) ir taip per daug, o jų priežiūrai reikia labai daug lėšų.

Po manęs nors ir tvanas

Tenka pripažinti, kad trumparegiškumas – didžiausia mūsų valdančiojo elito problema. Požiūris „po manęs nors ir tvanas“, atspindi šio „elito“ mentalitetą. Gal tūlam valdininkui nelabai rūpi skveras prie Lietuvos kino teatro, bet būtent parkų ir skverų miestuose ateityje pasiges jo vaikai ir vaikaičiai. Tai esminė praeities verslininko ir valdininko mąstymo spraga.

Vis dėl to šio rezonansinio ginčo esmė buvo ir liko visiškai kitokia: ar turi kiekvienas mūsų pilietis teisę skusti teismui valdžios įstaigų sprendimus, jeigu mano, kad šie sprendimai pažeidžia visuomenės (viešąją) interesą?

Pirmosios instancijos ir Vilniaus apygardos administraciniai teismai paneigė šią teisę. Buvo vilties, kad Vyriausiasis Administracinis Teismas atsižvelgs į akivaizdžius piliečių konstitucinių teisių pažeidimus ir kreipsis į Konstitucinį Teismą arba į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas preliminarų nutarimą Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimu.

Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas (LVAT) to nepadarė. Dar daugiau savo nutarime jis konstatavo: „Apeliacinio skundo (grupės intelektualų) argumentas, kad pirmosios instancijos teismas nesirėmė Orhuso konvencija yra nepagrįstas, nes pagal pareiškėjų skunde pareikštus reikalavimus apibrėžtas administracinio ginčo ribas šia Konvencija remtis nebuvo pagrindo“. Taip teismas paneigė teisinės valstybės principą jura novit curia „teismas žino įstatymus“. Kadangi pareiškėjai pirmos instancijos teisme nesirėmė Orhuso konvencija ir

ES reglamentais, tai, anot LVAT, šie teisės aktai netaikytini. Kaip patogiaus – jeigu asmuo pats nenurodė teisės akto, kuriuo remia savo reikalavimus, teismas to įstatymo ir netaikys. Atrodo, nuo šiol Lietuvoje įsigaliojo kitas principas jura non novit curia (teismas nežino įstatymų), nes įstatymus turi žinoti pats pareiškėjas, antraip teismas jų netaikys.... Ar ta ne teisinio nihilizmo viršūnė?

Teismas, paneigė ES teisės viršenybę

Dar daugiau, teismas, paneigdamas tarptautinės ir ES teisės viršenybę, pareiškė, kad ES teisė šioje byloje netaikytina. Kodėl? Ar tik todėl, kad pareiškėjai ja nesirėmė pirmos instancijos teisme?

Apie kitus motyvus nėra ko kalbėti - jų tiesiog nėra nutartyje. Nors teismas patvirtino, kad galima skusti VAVA sprendimą, tačiau, anot teismo, šį sprendimą gali skusti tik subjektinę teisę turintys asmenys arba viešąją interesą ginančios institucijos. Kadangi teisinėje valstybėje – Lietuvoje - Orhuso konvencija netaikytina, o ES teisės aktai (tiesioginio taikymo reglamentai) - negalioja, tai pareiškėjai nelaikytini subjektinę teisę turinčiais asmenimis. Lyg nebūtų Orhuso konvencijos dėl teisės kreiptis į teismus ir LR Konstitucijos, teigiančios, kad kiekvienas asmuo, kurio teisės pažeidžiamos, gali kreiptis į teismą.

Toliau teismas argumentuoja: „Administracinių bylų teisenos įstatymas nustato, kad jeigu yra pagrindas manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teismas sustabdo bylos nagrinėjimą ir, atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetenciją, kreipiasi į jį su prašymu spręsti, ar tas įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją... Teisėjų kolegijai nekilo abejonių dėl šioje konkrečioje byloje taikytinų teisės normų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, o pareiškėjų nurodytos Teritorijų planavimo įstatymo normos sprendžiant šį ginčą netaikytinos. Kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą nėra pagrindo.“

Štai taip. Teismui nekilo jokių abejonių. Matyt todėl ir jokie motyvai nenurodyti, kuriais remiantis nekilo šių abejonių.

Tačiau visuomenei jos kilo. Ir vargu ar jos po šio LVAT nutarimo išsisklaidys. Vien todėl, kad komercinės bendrovės jau pateikė grupei intelektualų 600 tūkst. litų dydžio ieškinius teismuose, reikalaujamos atlyginti bendrovėms padarytą menamą žalą. Nekyla abejonės, kad šiuo nutarimu komercinės bendrovės pasinaudos. Jos įrodinė, kad piliečiai, neturėję teisės kreiptis į teismą, kreipėsi į jį ir sutrukdė statybas, tuo padarydami vos ne milijoninę žalą.

Administracinis teismas iš esmės padarė tai, ką galėjo padaryti tik LR Konstitucinis Teismas, nes tik jis vienintelis gali aiškinti piliečių konstitucines teises. O dėl tarptautinės teisės taikymo mūsų nacionalinėje

teisėje LVAT pasisakė vienareikšmiškai:

„Europos Sąjungos teisės aktai sprendžiant šį administracinį ginčą netaikytini. Dėl preliminarus nutarimo gali būti kreipiamasi į ETT tais atvejais, kai preliminarus nutarimas gali padėti išspręsti nacionaliniame teisme nagrinėjamą konkrečią bylą. Kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo teisimą šioje byloje dėl preliminarus nutarimo nėra pagrindo.“ Motyvų, kodėl ES teisė, kurios dalimi yra Orhuso konvencija, netaikytina šioje byloje, teismas nesivargino nurodyti. Matyt, todėl, kad pareiškėjai ja nesirėmė pirmos instancijos teisme. Pagal ABTI, motyvų nepateikimas yra absoliutus nutarties negaliojimo ir proceso atnaujinimo pagrindas. Tai kaipgi su piliečių teise, o teismų prievole ginti viešąjį (visuomenės) interesą?

Teismas negynė viešojo intereso

Idomus LVAT požiūris į šias teises bei teismų prievolę. Teismo nuomone, pareiškėjai (intelektualų grupė) skunde ir patikslintame skunde (nei tekste, nei išvardydami skundo pateikimo teisinius pagrindus) nenurodė, kad jie kreipėsi į teisimą gindami viešąjį interesą.“

Štai kaip? Jeigu piliečiai nenurodys, kad pažeidžiamas viešasis interesas, tai teismui tarsi leidžiama visu tuo nebesidomėti ir nepastebėti? Jei piliečiai gina kultūros paveldą, tai teismui neaišku, jog tai viešas interesas (!)

Toliau teigia teismas „Kaip matyti iš bylos medžiagos, nė vienas iš pareiškėjų nėra gretimo su planuojama teritorija sklypų naudotojai, savininkai... Todėl pirmosios instancijos teisingai įvertino, kad atsakovo priimtas teritorijos planavimo dokumento patikrinimo aktas pareiškėjų subjektinių teisių nepažeidė ir ginti jų subjektines teises šiuo klausimu nėra pagrindo“.

Tokiais savo teiginiai teismas tarsi paneigė Orhuso konvencijos ir LR Konstitucijos nuostatas dėl piliečių teisės kreiptis į teismus ir dėl mūsų Konstitucijos garantuojamų piliečių teisių, viena kurių nurodo, kad kiekvienas asmuo, kurio teisės pažeidžiamos, gali kreiptis į teisimą.

Panašu, kad Administracinis teismas, žengtelėjo toliau už savo kompetencijos ribų ir užuot atsiklausęs Europos Sąjungos teisminių institucijų arba LR Konstitucinio Teismo, ėmėsi piliečių konstitucinių teisių aiškinimo, nurodydamas, kad „Europos Sąjungos teisės aktai sprendžiant šį administracinį ginčą netaikytini.“

Idomu, kaip šį teismo teiginį traktuos Europos žmogaus teisių gynimo institucijos? Kodėl Lietuvos administraciniai teismai mano, kad Orhuso konvencija, kuri yra Lietuvos įstatymų dalis ir taikoma tiesiogiai, gali būti netaikoma sprendžiant šalių ginčą, jeigu kuri nors ginčo šalis pamiršo ją paminėti? Ar nuo šiol bet kuri ginčo šalis privalės priminti teismui,

kokie galioja Lietuvoje įstatymai ir teisės aktai? O kas bus, jei kurio nors teisės akto formaliai nepaminės? Ar teismas galės jo ir nebetaikyti?

Kaip elgsis mūsų teismai, jeigu sulauksime JTO/EEK (Orhuso konvencijos išaiškinimo, kurioje nurodoma, kad „kiekvienas asmuo turi teisę gyventi tinkamoje jo sveikatai bei gerovei aplinkoje, todėl privalo ir individualiai, ir kartu su kitais saugoti aplinką ir gerinti jos būklę dėl dabartinių ir būsimų kartų gerovės, taip pat konstatuojama, kad siekiant šių tikslų, visuomenei turi būti sudaryta galimybė naudotis veiksmingomis teisminėmis priemonėmis, taip ginant jos teisėtus interesus ir vykdant įstatymus (Konvencijos preambulė).

Asociacija kreipėsi pagalbos

Priminsiu, kad Lietuvos žmogaus teisių asociacija jau kreipėsi į Europos Komisiją, LR Seimą ir Europos žmogaus teisių asociaciją, kad šios institucijos deramai įvertintų Orhuso konvencijos teisinius terminus ir jų taikymą Lietuvos teisėkūroje.

Apmaudu, bet būtent komercinės bendrovės „Rojaus apartamentai“ ir M2 Invest“, pateikusios civilinius ieškinius prieš piliečius vadovausis šiuo LVAT nutarimu. Minimų bendrovių ieškiniai intelektualų grupei vadinami strateginiais ieškiniiais prieš visuomenės dalyvavimą, kai verslo įmonė reikalauja nubauti piliečius dėl neva padarytos žalos ir kenkimo kreipiantis į teisimą, bet iš tiesų siekia įbauginti, atgrasyti ir nutildyti visuomenę bei visaip suvaržyti jos teises, kurias garantuoja LR Konstitucija, tarptautinė ir ES teisė bei Lietuvos įstatymai.

Mat bendrovės teigia, kad pavieniai asmenys neturėjo teisės gintis ir ginti (visuomenės) viešąjį interesą. Neva tai galėjo daryti tik organizacijos, o paviniams piliečiams – šiukštu. Dėl to intelektualus ir tampo po teismus, reikalaujamos iš jų pakloti 600 tūkst. litų.. Tačiau tai prieštarauja suformuotai Vyriausiojo administracinio teismo praktikai, pagal kurią tiek pavieniai asmenys, tiek jų organizacijos yra laikomos suinteresuota visuomene ir turi teisę kreiptis į teisimą aplinkos klausimais, remdamiesi vien tik Orhuso konvencija. Tokį sprendimą LVAT yra priėmęs prieš keletą metų vienoje ankstesnėje byloje V. Damaševičiaus atžvilgiu, kai SBA koncernas ginčijo jo teisę kreiptis į teisimą dėl detaliojo plano.

Nekvalifikuotas konvencijos vertimas

Visgi turime suprasti, kad kiekvienas iš mūsų turime teisę ginti visuomenės (viešąjį) interesą. Lietuva ratifikavo Orhuso konvenciją, bet jos nuostatų neperkėlė į nacionalinę teisę. Beje, konvencijos vertimas į lietuvių kalbą nekvalifikuotas – supainiota terminų reikšmė: teisiniai terminai iš originalo kalbos į lietuvių kalbą išversti klaidingai, daugelio jų reikšmė supainiota - lietuvių kalboje ji skiriasi nuo konvencijoje nurodytų sąvokų ir terminų reikšmių. Tai

sukelia daugybę teisinių kolizijų ir pažeidžia piliečių konstitucines teises.

Nepaisant to, Konvencijos 3 str. 8 d. nurodo, jog „kiekviena Šalis užtikrina, kad asmenys, igyvendinantys šioje Konvencijoje numatytas savo teises, nebūtų baudžiami už savo veiklą, persekiojami arba kitais būdais varžomi. Ši nuostata netaikoma nacionalinių teismų įgaliojimams priteisti atlyginti pagrįstas teismo išlaidas“.

Tai, kad ši teisė neperkelta į mūsų įstatymus, dar nereikia, kad ji Lietuvoje negalioja. Ji turi tiesioginę veikimo galią ir ja privaloma vadovautis teismuose ginant piliečių teises. Būtent dėl pastarojo LVAT nutarimo ir apmaudžiausia.

Mes gerai suvokiame, kad komercinės bendrovės teismais siekia įbauginti visuomenę. Verslininkai mėgina teismus paversti ne teisingumą vykdančia institucija, o baudžiamąja institucija. Pavyzdžiui, ieškinyje jos prašo teismo taikyti laikinas apsaugos priemonės vieno ar kito asmens atžvilgiu, kitaip tariant, areštuoti žmonių arba įmonės lėšas, turtą. O kai areštuojamas žmonių turtas ar pinigai visam bylinėjimosi laikotarpiui, kuris, beje, kartais trunka tris ar net daugiau metų pilietis pradeda rūpintis savo egzistencija, o ne visuomenės reikalais. Štai ko siekia minėtieji verslininkai.

Taigi minimas LVAT nutarimas šliūkštelėjo žibalo į ugnį. Juo bus pasinaudota mėginant materialiai sužlugdyti intelektualų grupę, o jei atvirai - paklupdyti visuomenę prieš pinigų visagalybę. Tai labai nešvarus teisinis žaidimas. Visuomenė privalo labai ryžtingai gintis. Dėl to Asociacijos nariai jau suvokia, kad šios teisinės grumtynės neišvengiamai persikels už Lietuvos ribų.

Vytautas Budnikas

BYLOS PRIEŠ VISUOMENĖS DALYVAVIMĄ JAU LIETUVOJE!

Ne visiems patinka demokratinės visuomenės principai – žmogaus ir pilietinės laisvės ir visuomenės teisė jas ginti. Dar labiau nepatinka jas aktyviai ginantys piliečiai ir nevyriausybinių organizacijų. Totalitariniuose režimuose juos „pamoko“ valstybė, demokratijose – pelno bet kurią kainą siekiančios korporacijos, „bananų“ respublikose – verslas drauge su korumpuota valdžia.

Viena iš piliečių tramdymo priemonių – vadinamieji „strateginiai ieškiniai prieš visuomenės dalyvavimą“, kuomet nevyriausybinių organizacijų ir fiziniai asmenys tampomi po teismus. Ieškovai – verslo korporacijos arba valdžios institucijos – reikalauja juos nubausti dėl esą padarytos žalos ir kenkimo, tačiau iš tiesų siekdamas įbauginti, atgrasyti, nutildyti visuomenę.

Nemažai tokių bylų yra nukreiptos prieš kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisę gyventi palankioje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje. Žmogus ir visuomenė turi teisę save ginti – tai užtikrina šalių konstitucijos ir tarptautinės konvencijos, ypač Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos (JTO/EEK) Konvencija dėl visuomenės teisės gauti informaciją, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais.

Lietuva šią konvenciją ratifikavo 2001 metais, Europos Sąjunga Bendrijos lygmeniu – 2005 metais. Bet drauge su visuomenės teisėmis, atsirado ir verslo pasipriešinimas joms – teismus pasiekė pirmieji strateginiai ieškiniai prieš visuomenės dalyvavimą.

Pirmoji rezonansinė byla buvo Vilniaus Žirmūnų rajono gyventojų skundas prieš Vilniaus m. savivaldybę ir plėtros bendrovę dėl užstatomos rekreacinės zonos ir naikinamos vaikų žaidimų aikštelės. Bendrovė pareikalavo areštuoti gyventojų nekilnojamąjį turtą, kad būtų galima padengti dėl esą piktavališkų gyventojų veiksmų patirtus nuostolius. Galų gale gyventojai bylą laimėjo, tačiau tai kainavo daug laiko sveikatos, pinigų.

Šiuo metu Vilniuje vyksta net trys bylos dėl to paties objekto – „Lietuvos“ kino teatro, esančio ypač saugomoje paveldo vietovėje – Vilniaus senamiestyje. Administracinėje byloje piliečiai apskundė Vilniaus apskrities administraciją dėl įstatymų pažeidimų detaliojo plano viešo svarstymo su visuomene procese. Civilinėse bylose plėtros bendrovės, numatančios nugriauti kino teatrą ir valstybinės žemės sklype statyti daugiabutį su komercinėmis patalpomis, skundžia šiuos piliečius dėl turtinės 600 000 LT ir neturtinės 30 000 LT žalos atlyginimo. Turtinės žalos piliečiai esą padarė, apskųsdami Vilniaus apskrities administracijos išduotą teisės aktą, nes teismas laikinai sustabdė jo galiojimą. Neturtinės žalos esą padarė žiniasklaidoje (radijo nuomonių laidoje „Stebėtojas“) išsakytas požiūris, dėl kurio esą nukentėjo bendrovės dalykinė reputacija.

Informuojame, kad minėta byla dėl neturtinės žalos bus nagrinėjama rytoj – 2008 m. vasario 26 d. – 14 val. 30 min. Vilniaus 1-ame apylinkės teisme, Laisvės 79A.

2008-02-25, Bernardnai.lt

LIETUVOS“ GYNĖJA IŠTEISINTA DĖL TO, „KĄ GALĖJO PAGALVOTI“

Mindaugas Jackevičius

„Lietuvos“ kino teatro gynėjai teismuose pasiekė pirmąją pergalę. Vilniaus miesto 1-asis apylinkės teismas atmetė bendrovės „M2 Invest“ ieškinį,

kuriuo paveldosaugininkė Jūratė Markevičienė kaltinta dėl bendrovės dalykinės reputacijos sumenkinimo. Tačiau „Lietuvos“ gynėja sprendimu džiaugtis neskuba - jį dar galima apskųsti aukštesnės instancijos teismui.

Kultūros paveldo ekspertė J. Markevičienė prieš teismą stojo už Lietuvos radijo laidoje išsakytą nuomonę. Už tai iš paveldosaugininkės prašyta priteisti 30 tūkst. litų neturtinės žalos atlyginimą. Teismas ieškinį atmetė pareikšdamas, kad „reikšti nuomonę apie būtinumą išsaugoti miesto kultūrinį bei architektūrinį paveldą ir taip ginti viešąjį interesą atsakovei suteikia Konstitucija ir Visuomenės informavimo įstatymas“.

Sprendime rašoma, kad laidoje pareikšta nuomonė buvo nukreipta ginti viešąjį interesą, tad ieškinys dėl informacijos paneigimo ir neturtinės žalos priteisimo negali būti tenkinamas.

„Beveik metus buvau tampoma po teismus, buvome priversti ruošti procesinius dokumentus. Šis procesas labai gerai žinomas pasaulyje. Tai yra vadinami strateginiai ieškiniai prieš visuomenės dalyvavimą, kada verslo bendrovės persekioja viešai reiškiančius nuomonę, ginančius viešąjį interesą žmones tam, kad jie išsigąstų ir daugiau apie tai nekalbėtų“, - DELFI sakė J. Markevičienė.

Įrodė sakiusi ne tai, kuo kaltinta

„M2 Invest“ J. Markevičienės atsakomybės siekė už žodžius „Dėl tos bendrovės ir jos dukterinių įmonių kitose miesto dalyse ne tik namai griūna, bet ir įrengiamos gatvės per vaikų žaidimo aikšteles ir želdynus. Tokios bylos taip pat yra teismuose“.

Bendrovės ieškinyje išvydusi šiuos žodžius, paveldosaugininkė neatsiminė sakiusi būtent juos.

J. Markevičienė aiškina, kad teisme remtasi ne laidos garso įrašu, o žiniasklaidos monitoringo bendrovės „Mediaskopas“ padarytu radijo laidos išrašu. Savo ruožtu J. Markevičienė teismui pateikė laidos garso įrašą, oficialiai patvirtintą LRT.

Pasak J. Markevičienės, teisme klausantis šio įrašo ir paaiškėjo, kad ieškinyje skelbto sakinio nėra. Įrašė aiškiai girdėti šie žodžiai: „Dabar garantijų jokių nėra, yra šnekos ir aš galiu pasakyti, kad ta bendrovė ir jos dukterinės įmonės kitose miesto dalyse... Tik... Dėl tos priežasties namai griūna, bet įrengiamos gatvės per vaikų žaidimo aikšteles ir tiesiai per želdynus ir tokios bylos taip pat yra teismuose“.

J. Markevičienė aiškina, kad laidoje pasakyta, jog namai griūva „ne dėl tos bendrovės“, „o dėl tos priežasties“. „Tos priežastys“, pasak jos, aptarinėtos ir įvardintos laidoje – neatsižvelgimas

į gyventojų nuomonę, vaikų žaidimo aikštelių užstatymas, valstybės kultūros politikos nebuvimas, Senamiestyje naikinamas paskutinis nekomercinis kino teatras ir t. t.

„Konkrečiai apie „M2 Invest“ savo tekste visiškai nekalbėjau“, - pasakojo J. Markevičienė. Tačiau, anot jos, paaiškėjus tikriesiems pasakytams žodžiams, bendrovės advokatė esą ėmusi teigti, kad J. Markevičienė „to nesakiusi, bet galėjusi pagalvoti“.

Aiškinta, kad remiantis J. Markevičienės minčių dėstymo ypatybėmis, galima teigti, kad ji galėjo turėti mintyse bendrovę „M2 Invest“.

„Buvau tampoma po teismą iš esmės dėl to, kad „galėjau pagalvoti“. To, manau, nebuvo ir Stalino laikais. Ar mes dar gyvename totalitariniame režime, ar mes turime Konstituciją, kuri kalba apie nuomonės ir minties laisvę?“, - retoriškai klausė J. Markevičienė.

Kreipėsi į prokuratūrą

Paveldosaugininkė dėl dokumentų klastojimo kreipėsi į prokuratūrą. „Dokumentų klastojimas yra baudžiamasis nusikaltimas ir prašau prokuratūros išsiaiškinti, iš kur tas sakinytis atsirado“, - teigė J. Markevičienė. Prokuratūra, pasak jos, pradėjusi ikiteisminį tyrimą. Ji stebisi, kad garso įrašas buvo viešai prieinamas LRT interneto svetainėje, tačiau teisme ilgą laiką buvo pasitelkiamas „Mediaskopo“ išrašas.

Paveldosaugininkę piktina ir tai, kad prieš vieną teismo posėdį išplatintas bendrovės pareiškimas, esą ji teisme kaltinama dėl šmeižto.

„M2 Invest“ Nekilnojamojo turto plėtros direktorius Robertas Staskevičius DELFI teigė, kad teismo sprendimas dar negautas. Pasak jo, gavus sprendimą bus skaitomi sprendimo motyvai ir bus sprendžiama, ar ieškinį apskųsti.

DELFI primena, kad J. Markevičienė - viena iš visuomenės veikėjų, protestavusių prieš sostinės kino teatro „Lietuva“ uždarymą ir jo vietoje planuojamas naujas statybas. Jos pavardė šmėžuoja ir kitoje byloje. „M2 Invest“ įsitikinusi, kad J. Markevičienė, kartu su muzikologu Tomu Bakučioniu, kino režisieriumi Vytautu Damaševičiumi, menininku Gediminu Urbonu kalti dėl kino teatro vietoje stojančių statybų. Iš jų reikalaujama priteisti 609 tūkstančius 904 litus ir 11 centų.

www.DELFI.lt, 2008 gegužės mėn. 26 d. 16:33

VERTIMO KLAIDOS AR KENKIMAS?

TIESOS PAIEŠKOS

Nustačiusi, kad Lietuvos įstatymai neatitinka, o kartais net prieštarauja Europos žmogaus teises reglamentuojantiems teisės aktams, Lietuvos žmogaus teisių asociacija pirmiausia kreipėsi į įstatymų leidėją ir Europos Komisiją, kad šios institucijos užlopytų spragas arba inicijuotų mūsų valstybės įstatymų pataisas.

Pateikiame susirašinėjimo medžiagą:

*DĖL LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ
ASOCIACIJOS KREIPIMOSI*

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO TEISĖS IR TEISĖTVARKOS KOMITETAS

**Lietuvos Respublikos Vyriausybės
kanceliarijai**

2008-04-24 Nr. S-2008-4075

Kopija Į 2008-04-08 prašymą

**Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai
Lietuvos žmogaus teisių asociacijai**

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 23 straipsnio 4 dalimi, persiunčiame Jums Lietuvos žmogaus teisių asociacijos 2008 m. balandžio 8 d. prašymą dėl Orhuso konvencijos ir Europos Parlamento ir tarybos reglamentų (EB) Nr. 1367/2006 ir 2005/370/EB vertimo lietuvių kalbą klaidų.

PRIDEDAMA. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos 2008 m. balandžio 8 d. prašymas (pirmajam ir antrajam adresatams), 3 lapai. Pagarbiai

Komiteto pirmininkas

Julius Sabatauskas

Priedas prie 2008-04-08 rašto dėl Orhuso konvencijos bei Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų (EB) Nr. 1367/2006 ir 2005/370/EB į lietuvių kalbą vertimo klaidų:

Orhuso konvencijos lietuviško vertimo kai kurių sąvokų neatitikimas Orhuso konvencijos tekstams oficialiomis Konvencijos kalbomis ir ES teisės aktų kitoms kalbinėms versijoms

Orhuso konvencija yra ne tik tarptautinis Lietuvos

Respublikos įsipareigojimas, bet ir ES teisės dalis: 1998-06-28 ji buvo Bendrijos lygmeniu pasirašyta, o 2005-02-17 patvirtinta. 2006-09-06 buvo priimtas visoms valstybėms ES narėms teisiškai privalomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 (toliau – Reglamentas (EB) Nr. 1367/2006) dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančioms sprendimams ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams. Be to, įgyvendinant Orhuso konvenciją priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003 m. gegužės 26 d. 2003/35/EB, nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus (toliau – Direktyva 2003/35/EB); šios direktyvos nuostatas valstybės ES narės privalėjo perkelti į savo nacionalinę teisę iki 2005-06-25 (Direktyva 2003/35/EB, 6 str.), ir 2003 m. sausio 28 d. Direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (toliau – Direktyva 2003/4/EB), kurią valstybės ES narės privalėjo perkelti į savo nacionalinę teisę iki 2005-02-14.

Orhuso konvencijos pagrindinis tikslas

Šios konvencijos pagrindinis tikslas yra užtikrinti kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisę gyventi palankioje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje, o taip pat pareigą individualiai, ir kartu su kitais saugoti aplinką ir gerinti jos būklę dėl dabartinių ir būsimų kartų gerovės. Preambulėje pabrėžiama, kad ši konvencija yra neatsiejama nuo pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių, pripažįsta žmonių teisę dalyvauti priimančioms pagrindinius jų gyvenimą veikiančius sprendimus, o kad žmonės galėtų ginti šią teisę ir atlikti šią pareigą, jie turi turėti teisę gauti informaciją, dalyvauti priimančioms sprendimams bei galimybę kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Preambulė, 6–9 p., 7 p.). Jungtinių Tautų išleistame išsamiaje Orhuso konvenciją išaiškinančiame komentare „Orhuso konvencija: taikymo vadovas“ (The Aarhus Convention: an Implementation Guide, United Nations, New York and Geneva, 2000, prieinamas JTO /EEK tinklavietėje oficialiomis šios konvencijos kalbomis: <http://www.unece.org/env/pp/acig.pdf>, <http://www.unece.org/env/pp/implementation%20guide/french/aigf.pdf> ir (toliau – Taikymo vadovas) nurodoma, kad visuomenės dalyvavimas priimančioms sprendimams yra vienas iš svarbiausių Orhuso konvencijos dalykų, todėl jos 6 str. įgyvendinamas 9 str. 2 ir 3 dalimis (Taikymo vadovas, 89 psl.).

Orhuso konvencijos originalūs tekstai yra anglų, prancūzų ir rusų kalbomis (Orhuso konvencija, 22 str.). Lietuviškame vertime esama bylai esminių neatitikimų ne tik oficialiems Konvencijos tekstams (angliškam ir prancūziškam).

Be to, Orhuso konvencija yra ES teisės dalis. Šios konvencijos pagrindu buvo priimtas visoms

valstybėms narėms teisiškai privalomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006. Oficialiame lietuviškame vertime esama neatitikimų Reglamentui kitomis oficialiomis ES kalbomis.

1. „Aplinka“ ir „aplinkosauga“

Orhuso konvencija yra skirta visuomenės teisei gauti informaciją, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismą aplinkos klausimais (Konvencijos angl. originalo sąvoka environment (Konvencijos pavadinimas, daugelis straipsnių), kuri Konvencijos liet. vertime neteisingai išversta aplinkosauga, kai tuo tarpu angl. originale aplinkosauga yra protection of the environment arba environmental protection (preamble, 2 str. 5 d., 4 str. 4 d. d p/, 3 str. 4 d.) klausimais.

Orhuso konvencija nepateikia „aplinkos“ arba „aplinkos klausimų“ apibrėžimų, tačiau Taikymo vadove nurodoma, kad jų prasmė gali būti išvesta iš „informacijos apie aplinką“ apibrėžimo (Taikymo vadovas, 42 psl.).

Aplinką Orhuso konvencija apibrėžia plačiai – kaip su pagrindinėmis žmogaus teisėmis susietą gyvenimo aplinką. „Informacija apie aplinką“ apima „aplinkos elementus, tokius kaip: oras, atmosfera, vanduo, dirvožemis, žemė, kraštovaizdis, ir gamtinių vietovių būklė, biologinė įvairovė ir jos komponentai, įskaitant genetiškai modifikuotus organizmus, bei šių elementų sąveika“ (2 str. 3 d. a p.), „veiksniai, tokie kaip: medžiagos, energija, triukšmas ir radiacija, bei veikla arba priemonės, įskaitant administracines priemones, susitarimus aplinkosaugos srityje, politiką, įstatymų leidybą, planus ir programas, turintys arba galintys turėti poveikį išvardytiems (a) punkte aplinkos elementams, taip pat išlaidų ir rezultatų bei kita ekonominė analizė ir prielaidos, susijusios su priimamais sprendimais aplinkos srityje“ (2 str. 3 d. b p.), „žmonių sveikatos ir saugos būklė, gyvenimo sąlygos, kultūrinių vietovių ir statinių būklė tais atvejais, kai jai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkos elementų būklė arba per šiuos elementus b punkte išvardyti veiksniai, veikla arba priemonės“ (2 str. 3 d. b p.). Į lietuvių kalbą neteisingai išversti kai kurios esminės aplinkos sudėtinių dalių sąvokos

2. „Kraštovaizdis“ ir „gamtinės vietovės“ ar „gamtos objektai“

Orhuso konvencijos 2 str. 3 d. (a) punkto lietuviškas tekstas nurodo „gamtos objektus“, kai tuo tarpu oficialus angliškas tekstas – „gamtinės vietovės“ („natural sites“). Pažymėtina, kad Reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 oficialiame lietuviškame tekste pateikta būtent pastaroji atitinkama sąvoka – „gamtinių vietovių“ – sąvoka (Reglamentas (EB) Nr. 1367/2006, 2 str. 1 d. ii p.).

Pagal minėtą teismų praktiką Orhuso konvencija taikytina tik gamtiniam kraštovaizdžiui arba gamtos objektams, niekais nesietinai su kultūra, kultūros paveldu. Tuo tarpu Taikymo vadove teigiama

priešingai, kad „Konvencijoje sąvokos „dirvožemis, kraštovaizdis ir gamtinės vietovės“ yra nurodytos kartu, kad būtų užtikrintas platus jų taikymas ir apimtis. Visas šių aprašomųjų sąvokų kompleksas naudotinas ryšium su, pavyzdžiui, gamtiniais ištekliais, teritorija ir saugomomis vietomis. „Gamtinės vietovės“ reiškia bet kokius gamtos objektus, turinčius specialios vertės, ir jos apima ne tik oficialiai nustatytas saugomas vietas, bet taip pat, pavyzdžiui, medžius arba parkus, esančius vietinės svarbos, bei turinčius specialią gamtinę, istorinę arba kultūrinę vertę. Kraštovaizdžio ir gamtinių vietovių apsauga tapo svarbiais konservavimo elementais dėl daugelio priežasčių, įskaitant estetinį grožį, unikalių istorinių arba kultūrinių vietų apsaugą arba tradicinę žemėnaudą“ (Taikymo vadovas, 36 psl.)

3. „Kultūrinės vietovės“ ar „kultūros objektai“, „statiniai“

Orhuso konvencijos aplinkai priskiriama ir „žmonių sveikatos ir saugos būklė, gyvenimo sąlygos, kultūrinių vietovių ir statinių būklė tais atvejais, kai jai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkos elementų būklė arba per šiuos elementus b punkte išvardyti veiksniai, veikla arba priemonės“ (2 str. 3 d. b p.). Oficialiame tekste anglų kalba – tai „kultūrinės vietovės“ („cultural sites“), tuo tarpu minėtame lietuviškame vertime – „kultūros objektai“.

Minėtoje teismų praktikoje į šią sudėtinę aplinkos dalį apskritai neatsižvelgiama. Tuo tarpu Taikymo vadove teigiama, kad „Orhuso konvencija pabrėžia, jog žmonės supančiai aplinkai, įskaitant žmonių sveikatą ir saugą, kultūrinės vietovės ir kitus pastatytos aplinkos aspektus, poveikį daro ta pati veikla, kuri daro poveikį ir gamtinei aplinkai. Teisė į sveiką aplinką reiškia, kad sveika aplinka yra esminė žmogaus gyvenimo sąlyga. Konvencija atkartoja šią sąvoką, įtraukdama „žmonių gyvenimo sąlygas“ kaip vieną iš dalykų, įtrauktinų į informaciją apie aplinką. „Gyvenimo sąlygos“ bendrąja prasme reikštų oro ir vandens kokybę, būsto ir darbo vietos sąlygas, susijusias su gerove, ir įvairias socialines sąlygas. Sąvoka „kultūrinės vietovės“ apima konkrečias vietas arba objektus, turinčius kultūrinės vertės. Taip pat apibrėžiamas tikrasis „kultūrinės vietovės“ turinys ir nurodoma vadovautis Pasaulio kultūros ir gamtinio paveldo apsaugos konvencija, kuri pateikia šį apibrėžimą: „žmogaus arba bendri gamtos ir žmogaus kūriniai bei plotai, įskaitant archeologines vietoves, turintys išskirtinę visuotinę vertę istoriniu, estetiniu, etnologiniu ar antropologiniu požiūriu“ (Pasaulio paveldo konvencija, 1 str.). „Statiniai“, pasak Taikymo vadovo, „reiškia žmonių sukurtus statinius. Tai apima ne tik didelius pastatus ir objektus, kaip užtvankas, tiltus ir kelius, bet ir mažus statinius ir net kraštovaizdį ir kitą gamtinės aplinkos keitimą“. (Taikymo vadovas, 38 psl.). Pažymėtina, kad Vilniaus senamiestis į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą įtrauktas būtent kaip kultūrinė vietovė, o pagal apelianų ginčijamą detaliojo plano Pylimo 17 projektą, buvo leista šios vietovės dalį keisti, keičiant aplinkos elementus – kraštovaizdį,

reljefą, žemę, želdinius, požeminius vandenius ir kt.

4. „Siūloma veikla“ ir „planuojama veikla“

Taikymo vadove išaiškina, kad „veikla arba priemonės“, galinčios paveikti aplinką apima „administracines priemones, aplinkosauginius susitarimus, planus ir programas“. Šios sąvokos reiškia žmonių veiksmus. Be abejonės, tai apima viešosios valdžios sprendimus dėl konkrečios veiklos, kaip leidimus, licencijas, sutikimus, kurie gali turėti įtakos aplinkai. Tačiau šie veiksmai arba priemonės nebūtinai turi būti tam tikro oficialiai „aplinkosauginių“ vadinimo sprendimų priėmimo proceso dalimi.“ (Taikymo vadovas, 37 psl.).

Orhuso konvencijos originalaus teksto sąvoką „siūloma veikla“ (Konvencijos 6 str. 1 d. a-c p., 2 d. a ir a(vi) p., 7 d.; angl. „proposed activity“) lietuviškai neteisingai išvertus į „planuojamą veiklą“, Konvencijos nustatyta visuomenės teisė dalyvauti buvo iš esmės suvaržyta – apribota tik dalyvavimu teritorijų planavimo procese, kas iš esmės prieštarauja Konvencijos dvasiai ir raidei, nes sprendimai aplinkosaugos srityje yra priimami ne tik per teritorinį planavimą, bet ir per investicines programas, privatizavimą, statybą ir t.t.

5. Orhuso konvencijos vertimo į lietuvių kalbą neatitikimai lyginant su ES reglamentu (EB) Nr.1367/2006

Visoms ES valstybėms narėms teisiškai privalomo Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1367/2006 oficialiame lietuviškame tekste ir Orhuso konvencijos lietuviškame vertime esama bylai esminių neatitikimų oficialiems Konvencijos tekstams (angliškam ir prancūziškam), taip pat reglamentui kitomis oficialiomis ES kalbomis. Jau minėta, kad Konvencijos 2 str. 3 d. (c) punkte nurodytos „kultūrinės vietovės“ (angliškajame oficialiame tekste „cultural sites“, taip pat oficialiame prancūziškajame ir neoficialiame ispaniškajame tekstuose) lietuviškai išverstos „kultūros objektai“; o Konvencijos 2 str. 3 d. (a) punkte nurodytos „gamtinės vietovės“ (angl. oficialiame tekste „natural sites“) – „gamtos objektai“. Šį lietuviško vertimo netikslumą patvirtina Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1367/2006, kurio 2 straipsnio d punkto i papunktyje nurodytos „gamtinės vietovės“ (angl. oficialiame tekste atitinkamai „natural sites“), o ne „gamtos objektai“, tačiau to paties Reglamento 2 straipsnio d punkto vi papunktyje nurodytos „kultūrinės vietovės“ (angliškajame oficialiame tekste „cultural sites“, taip pat prancūziškajame ir ispaniškajame tekstuose) lietuviškai vėl klaidingai išverstos kaip „kultūros objektai“.

Europos Bendrijų Teisingumo Teismas savo praktikoje ne sykį yra pabrėžęs, kad Bendrijos teisės nuostatos rengiamos daugeliu kalbų ir kad skirtingos kalbinės formuluotės yra vienodai įpareigojančios; Bendrijos teisės nuostatos aiškinimas reiškia tekstų skirtingomis kalbomis lyginimą, o esant išsiskiriančioms kalbinėms formuluotėms, neaiškumų kelianti nuostata turi būti aiškinama atsižvelgiant į teisės akto sistematiką ir

tikslą (ETT bylos 283/81 CILFIT / Ministro della Sanita, C-482/98 Italy / Commission). ES ratifikuotos Orhuso konvencijos ir (EB) Nr. 1367/2006 reglamento tekstai kitomis Europos Sąjungos oficialiomis kalbomis gali suponuoti skirtingą aiškinimo rezultatą, nei tekstas lietuvių kalba. Dėl išdėstyto darytina išvada, kad administraciniai teismai, matyt, netaikė šio principo, t.y., užuot gretinę Konvencijos lietuviškąjį tekstą su teksta oficialiomis Konvencijos kalbomis ir teksta kitomis ES kalbomis, vadovavosi vien neteisingai išverstu Konvencijos ir su oficialiomis versijomis kitomis ES kalbomis minimais atžvilgiais nesutampančiu oficialiu lietuvišku Reglamento tekstu, todėl netinkamai aiškino kai kurių Konvencijos sąvokų prasmę ir netaikė nuostatų, kurias privalėjo taikyti. Rezultate Lietuvoje buvo suformuota Orhuso konvencijos ir reglamento dvasiai, raidei ir pagrindiniam tikslui prieštaraujanti teismų praktika, iš esmės siaurianti Konvencijos taikymo sritį, taip apribodama Konvencijos garantuojamas visuomenės teises. Šią teisminę praktiką pradėjusiose formuoti administracinėse bylose Nr. A³-11-04 ir Nr. A8-988-04 2004 konstatuota, kad Konvencija visuomeninėms organizacijoms suteikia teisės ginti viešąjį interesą tik siauroje aplinkos apsaugos srityje, be to, apskritai netaikytina kultūros paveldui – vietovėms, kultūriniam kraštovaizdžiui. Teismų vadovavimasis neteisingai išverstu ir todėl siaurinamai taikomu Konvencijos tekstu turėjo skaudžių pasekmių Lietuvos suinteresuotai visuomenei – laipsniškai iš visuomenės (visuomeninių organizacijų bei fizinių asmenų) buvo atimta teisė ginti viešąjį aplinkosauginį interesą tuomet, kai dėl siūlomų aplinkos pokyčių galima buvo tikėtis žalos žmonių sveikatai ir saugai, gyvenimo sąlygoms, kultūrinių vietovių ir statinių būklei, kultūriniam kraštovaizdžiui, nors tokias suinteresuotos visuomenės teises įteisina ir Orhuso konvencija, ir jos pagrindu priimti minėti ES teisės aktai.

Vadovaudamiesi pateiktais argumentais ir pridėdama specialisto teisininko-vertėjo išvada ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. 1350 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, Vyriausybės sprendimų ir Vyriausybės rezoliucijų, Ministro Pirmininko potvarkių, tarptautinių sutarčių, jų projektų vertimo ir vertimo autentiškumo tvirtinimo, taip pat klaidų ištaisymo Europos Sąjungos teisės aktuose lietuvių kalba tvarkos“, manome, kad Europos komisija ir LR Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetas turi kreiptis į Lietuvos Vyriausybę ir aplinkos ministeriją, kad pastarosios inicijuotų Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų (EB) Nr. 1367/2006 ir 2005/370/EB bei ES ratifikuotos Orhuso konvencijos nustatyta tvarka vertimo į lietuvių kalbą klaidų ištaisymą.

**DĖL LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ
ASOCIACIJOS KREIPIMOSI**

VYRIAUSYBĖS KANCLERIS

**Aplinkos ministerijai
LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui
Lietuvos žmogaus teisių asociacijai**

2008 m. gegužės 45-3045

Ministro Pirmininko pavedimu prašau įvertinti Lietuvos žmogaus teisių asociacijos siūlymus dėl Orhuso konvencijos ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų (EB) Nr. 1367/2006 ir 2005/370/EB lietuvių kalba klaidų ištaisymo ir, prireikus, remiantis Klaidų ištaisymo Europos Sąjungos teisės aktuose lietuvių kalba tvarka (2007 m. gruodžio 19 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 1350), inicijuoti šių teisės aktų vertimo klaidų ištaisymą.

Valdemaras Sarapinas

R. Tamošiūnienė, 2663784

DĖL ORUSO KONVENCIJOS KLAIDŲ IŠTAISYMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetui

2008-05-15 Nr. (22.3.8.2.)-3-3690
Į 2008-04-15 Nr. S-2008-3671

Susipažinusi su Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komiteto 2008 m. balandžio 15 d. raštu dėl Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos Konvencijos dėl teisės gauti informaciją visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija) vertimo į lietuvių kalbą klaidų ištaisymo, Užsienio reikalų ministerija informavo apie vertimo klaidas Aplinkos ir Teisingumo ministerijas bei rekomendavo pataisytą ir autentiškai patvirtintą vertimą paskelbti Valstybės žiniuose.

Deividas Matulionis

**EUROPOS KOMISIJA
GENERALINIS DIREKTORATAS**
Directorate R SG-R-2

Lietuvos Žmogaus Teisių Asociacijai
Laisvės pr. 60-302, LT-05120 Vilnius

Europos Komisijos Generalinis sekretoriatas 18.04.2008 gavo Jūsų 08.04.2008 laišką. Jis užregistruotas numenu SG/CDC/2008/A/3258 ir perduotas Generaliniam direktoratui ar toliau pažymėtai tarnybai, kur tinkama tvarka jį išnagrinės.

Copy by email: Representation in Lithuania: comm-rep-lithuania@ec.europa.eu
Commission européenne, B-1049 Bruxelles / Europese Commissie, B-1049 Brussel - Belgija
Telefonas: (32-2) 299 1111. http://europa.eu.int/comm/secretariat_general

ORHUSO KONVENCIJA LIETUVOJE STRINGA

Jūratė Markevičienė

Lietuva iki šiol neįvykdė kai kurių savo įsipareigojimų pagal Orhuso konvenciją, – teigia Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos (JTO EEK) Orhuso konvencijos priežiūros komitetas, Kazokiškių bendruomenės bylos dėl regioninio sąvartyno pagrindu Komitetas ištyręs, kaip Lietuva įgyvendina Konvencijos nuostatas. Lietuvos įstatymuose Komitetas aptiko esminių prieštaravimų, dėl kurių visuomenė negali tinkamai įgyvendinti Konvencija suteiktų teisių.

Kas yra Orhuso konvencija?

JTO EEK Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija) buvo priimta 1998 m. birželio 25 d. 4-oje Europos ministrų konferencijoje Aplinka Europai ir įsigaliojo nuo 2001 m. spalio 30 d.

Europos Bendrija ir jos valstybės narės Orhuso konvenciją pasirašė tuo pat metu. Tačiau reikėjo atitinkamai suderinti Bendrijos teisinės nuostatas, todėl 2003 m. Bendrija priėmė dvi direktyvas – 2003/4/EB (dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką) ir 2003/35/EB (nustatančią visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas). Valstybės narės turėjo perkelti šių direktyvų nuostatas į nacionalinius įstatymus iki 2005 m. vasario 14 d. ir 2005 m. birželio 25 d. atitinkamai.

Lietuvoje Konvencija galioja nuo 2002 m. balandžio 28 d. kaip tarptautinė sutartis, o nuo 2005 m. vasario 17 d., kai Konvencijos šalimi tapo Bendrija, – kaip neatsiejama ES teisės dalis. Tačiau visos nuostatos į Lietuvos įstatymus dar neparkeltos.

Pagrindinis Konvencijos tikslas – saugoti ne „aplinką pačią savaime“, o užtikrinti kiekvieno šios ir būsimų kartų žmogaus teisę gyventi palankioje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje, nes tinkama aplinkos apsauga yra būtina pagrindinėms žmogaus teisėms užtikrinti, įskaitant ir teisę gyventi. Todėl Konvencija neatsiejama nuo pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių, gina pamatines žmogaus vertybes, pripažįsta žmonių teisę dalyvauti priimant pagrindinius jų gyvenimą veikiančius sprendimus. Bet kuriam visuomenės nariui suteikiama teisė spręsti dėl žmogaus gyvenimo aplinkos bei prievolė kiekvienam asmeniškai ir kartu su kitais saugoti šią aplinką, gerinti jos būklę dėl šios ir būsimų kartų gerovės. Drauge Konvencija

siekia užtikrinti valdžios atskaitomybę, skaidrumą, atsakomybę visuomenei.

Konvencijos „ramsčiai“ – trys pagrindinės visuomenės teisės: gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus dėl aplinkos ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais. Pastaroji leidžia visuomenei apskusti valstybinių institucijų sprendimus arba neveikimą, kuriais buvo pažeistos dvi pirmosios teisės arba su aplinka susiję sprendimai.

Aplinka suprantama plačiai – tai žmonių sveikatos ir saugos būklė, gyvenimo sąlygos, kultūrinių vietovių ir statinių būklė tais atvejais, kai jai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkos elementų būklė arba per šiuos elementus aplinkos veiksniai arba veikla ar priemonės (įskaitant administracines priemones, susitarimus aplinkos srityje, politiką, įstatymų leidybą, planus ir programas, turinčius arba tikėtinais galinčius turėti poveikį aplinkos elementams, taip pat išlaidų ir rezultatų bei kita ekonominę analizę ir prielaidas, susijusias su priimamais sprendimais aplinkos srityje).

Ką pažeidžia Lietuva?

Priežiūros komitetas daugiausia dėmesio skyrė 6-ajam Konvencijos straipsniui „Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus dėl konkrečios veiklos“. Jis nustatė, jog „Lietuvos teisinės sistemos bruožai neatitinka Konvencijos nuostatų“.

Pirma, nesama aiškaus reikalavimo visuomenės informavimui užtikrinti tinkamu, savalaikiu ir veiksmingu būdu, netinkami terminai dokumentacijai peržiūrėti bei pastaboms pateikti.

Antra, visuomenės dalyvavimą, įskaitant atitinkamos informacijos pateikimą ir pastabų surinkimą organizuoja vykdytojai (projektų pateikėjai), o ne atitinkamos valstybinės institucijos.

Trečia, reikalaujama, kad visuomenė „motyvuotą“ pateikiamas pastabas, be to, apsiribojama tik „suinteresuotos visuomenės“, o ne kiekvieno visuomenės nario pateikiamomis pastabomis.

Atsižvelgdamas į neatitikimo priežastis bei mastą Komitetas rekomendavo, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybei reikėtų imtis konkrečių būtinų įstatyminių, administracinių, kontrolės ir kitų priemonių.

Nežinia, ar rekomendacijos bus vykdomos, nes pastaruoju metu Lietuvos teisėkūroje vis labiau tolstama nuo Konvencijos nuostatų.

Mažiau žinosi, mažiau kišiesi

Priežiūros komitetas pasigedo keleto dalykų. Stinga aiškių reikalavimų informuoti visuomenę apie sprendimų priėmimo procesus tinkamai, laiku ir veiksmingai. Nėra aiškiai pagrįstų terminų įvairiems visuomenės dalyvavimo etapams, atsižvelgiant į sprendimų priėmimo stadiją, taip pat siūlomos veiklos pobūdį, mastą bei sudėtingumą. Pagaliau

menkai susieti visuomenės informavimo, sprendimo pagrindimo bei priėmimo ir peržiūros procedūrų inicijavimo terminai.

Bet ir galiojančių reikalavimų valstybės institucijos (tarp kurių, pagal Konvencijos apibrėžimą patenka ir savivaldybės) ne visada laikosi – informaciją visuomenei dažnai teikia vangiai, neišsamiai, miglotai, atsirašinėja. Pavyzdžiui, Vilniaus savivaldybėje paprasčiausios viešo dokumento (detaliojo plano) kopijos kartais tenka laukti kone mėnesį, o teisės aktą (patvirtintą techninį projektą) buvo atsisakyta pateikti, motyvuojant ... autorių teisių apsauga. Dėl tokio vilkinimo visuomenė nespėja įvertinti siūlomų sprendimų, parengti siūlymų, praleidžia terminus apskusti sprendimus. Taip suvaržoma ne tik teisė gauti informaciją, bet ir teisė kreiptis į teismus.

Visuomenės nuomonė – nekilnojamojo turto savininkų rankose

Orhuso konvencija skiria tris pagrindinius subjektus – visuomenę, valstybės institucijas ir prašymų (paraiškų) teikėjus.

Visuomenės informavimo ir dalyvavimo priimančius sprendimus užtikrinimas yra išimtinai valstybės institucijų priedermė. Tuo tarpu paraiškų teikėjai turi užsiimti kitkuo: prieš pateikdami valstybės institucijoms prašymą, pateikti pageidaujamos veiklos pagrindinių alternatyvų apžvalgą, kurias valstybės institucijos savu ruožtu pateiktų visuomenei; išsiaiškinti, kokia yra suinteresuota visuomenė; pradėti diskusijas ir suteikti informaciją apie savo prašymo tikslus; dalyvauti visuomenės užklausoje atsakydami į jos klausimus.

Lietuvos įstatymuose ši nuostata iškreipiama. Valstybės institucijos (ypač savivaldybės) turi teisę perduoti viešojo administravimo teises ir pareigas (poveikio aplinkai vertinimo, detaliojo, o kai kuriais atvejais ir specialiojo planavimo organizavimą) suinteresuotiems asmenims – konkretaus nekilnojamojo turto (paprastai žemės sklypo) savininkams arba valdytojams (nuomotojams), siekiantiems gauti valstybės institucijos leidimą veiklai savo nuosavybėje vystyti.

Taip paraiškos teikėjas pasodinamas į dvi kėdes. Vienu metu jis yra privatus asmuo, savaime suinteresuotas gauti pelno bei ginti savo turtą, ir viešojo administravimo subjektas, privalantis veikti priešingai – ginti viešąjį interesą, apsaugoti visuomenę nuo žalos. Ginant viešąjį interesą jam tektų varžyti savo privačią veiklą arba net jos atsisakyti, saugant viešąją gėrybę (pavyzdžiui, draustinį, vaikų žaidimų aikštelę, gyventojams svarbų skverą ir pan.). Tačiau niekas negali būti verčiamas veikti savo paties nenaudai. Dėl to neišvengiamai kyla esminis ir neįveikiamas paraiškos teikėjo privačiųjų ir viešųjų

interesų konfliktas.

Būtent šiam tiesiogiai suinteresuotam asmeniui – planavimo organizatoriui – visuomenė priversta pateikti savo siūlymus dėl aplinkos. Nenuostabu, kad „valstybės institucija“ paverstam privačiam savininkui arba investitoriui kyla didelė pagunda atmesti nepatogius visuomenės siūlymus. Tai lengva – juk pagal Lietuvos įstatymus jis pats sau teisėjas ir vertintojas, laisvas rinktis, ką priimti arba atmesti. Kontrolės beveik nėra, nes valstybinės priežiūros institucijoms reikia pateikti ne pačius siūlymus, o vien jų suvestinę. Todėl apie konkrečius siūlymus priežiūros institucijos sužino, tik gavusios visuomenės narių skundus. Praktika rodo, kad skundžiama tik nedidelė siūlymų dalis. Iš kitų Konvencijos suteiktos teisės atimamos tyliai.

Žengdama šiuo savitu teisiniu keliu Lietuva ateityje gal atsisakytų teismų. Ir kam jie, jei pakaktų nustatyti, kuri šalis viršesnė. Tarkime, ginčus dėl skolų galėtų spręsti skolintojai, o dėl nužudymo – nužudytojo artimieji... Teisinis absurdas? Ne, tiesiog kasdienybė aplinkos srityje, kur valstybės institucijoms perduodant savo priedermes verslui, kyla nesibaigiantys konfliktai tarp plėtos vykdytojų ir visuomenės. Viešiemis susirinkimams vykdyti verslo bendrovės dažnai samdo patyrusius teisininkus, todėl visuomenės sėkmingai nutildoma, o jos dalyvavimas dažniausia tėra formalumas, kurį Estijos aplinkosaugos organizacijos vadina „Orhuso blefu“.

Konvencijos priežiūros Konvencijai komitetas pastebėjo šį Lietuvos įstatymų prieštaravimą ir nurodė, jog valstybės pareigos negali būti perduodamos paraiškų teikėjams, priešingai, būtina aiškiai apibrėžti valstybės institucijų atsakomybę užtikrinant visuomenės galimybes dalyvauti, o kiekvienai sprendimo priėmimo procedūrai – skirti konkrečią valstybės instituciją, iš kurios visuomenė galėtų gauti atitinkamą informaciją ir kuriai galėtų pateikti pastabų, klausimų, siūlymų.

Tačiau naujausiomis Teritorijų planavimo ir kai kurių kitų įstatymų pataisomis siekiama priešingo tikslo – dar labiau nušalinti visuomenę, kai priimami sprendimai dėl aplinkos.

Nesi „gretimybė“ – nesikišk! Nesi „ekspertas“ – nesiūlyk!

Orhuso konvencija reglamentuoja visuomenės ir suinteresuotos visuomenės teises. Teisė gauti informaciją ir dalyvauti priimančius sprendimus suteikiama visai visuomenei. Dalyvavimo procedūrų metu bet kuris visuomenės narys gali teikti siūlymus raštu arba žodžiu, komentarus, informaciją, analizę arba nuomonę, kurie, jo manymu, sietini su siūloma veikla. Valstybės institucija negali atmesti jų tuo pagrindu, kad konkretus visuomenės narys nėra

suinteresuotos visuomenės dalis.

Lietuvos įstatymuose ši visuomenės teisė suvaržyta – dažniausiai suteikiama tik suinteresuotai visuomenei, kuri vėlgi apibrėžiama kitaip ir siauriau negu Konvencijoje. Neretai šios teisės pripažįstamos tik gretimų sklypų savininkams, bet anaip tol ne daugiabučio kitapus gatvės gyventojams. Matyt, įstatymų kūrėjams atrodo, kad tarša arba triukšmas turi teisę sklisti tik ten, kur planuotojų nubrėžta, o už kieme nukirstą seną kuplų medį atlygins keli nauji sodinukai už poros kilometrų.

Nuo dalyvavimo visuomenę atbaido ir reikalavimas motyvuoti, konkrečiais įstatymais ar net specialiais tyrimais pagrįsti savo nuomonę. „Suvalstybinti“ privatūs planavimo organizatoriai dažnai atmeta visuomenės nuomone būtent dėl tokių pagrindų. Tik kažkodėl pamirštama priešinga tarptautinės ir europinės aplinkosauginės teisės nuostata – „teršėjas moka“. Kitaip tariant, būtent plėtros iniciatorius iš anksto privalo tyrimais įrodyti, jog jo siūloma veikla nepadarys žalos visuomenei.

Priežiūros komiteto nuomone, Lietuva privalo aiškiai apibrėžti kiekvieno visuomenės nario galimybę teikti bet kurias pastabas, kurios jam atrodo sietinos su siūloma veikla, net jeigu jos nėra „motyvuotos“.

Kuo vėliau, tuo geriau

Kiekviena valstybė – Orhuso konvencijos šalis privalo užtikrinti visuomenės dalyvavimą jau pradiniam etape, kai yra visos galimybės svarstyti įvairius variantus bei alternatyvas ir galima užtikrinti veiksmingą visuomenės dalyvavimą. Šis reikalavimas susijęs su pamatiniu Konvencijos tikslu užtikrinti kiekvieno žmogaus teisę dalyvauti priimant esminius jo gyvenimo sprendimus. Lietuvoje visuomenės dalyvavimas užtikrinamas planuojant teritorijas, tačiau ne pradiniam, o baigiamajame planavimo etape, kai valstybės institucijos jau priėmė daugelį sprendimų dėl paraiškos teikėjo siūlomos veiklos. Planavimo, juo labiau projektavimo sąlygos – pagrindiniai kraštovarkos, žemėnaudos, statybų reikalavimai – nustatomi tylomis, valdininkų kabinetuose, visuomenei nė nenučiuokiant. Gavęs sprendimus, paraiškos teikėjas pradeda veikti, o iki baigiamojo etapo investuoja nemažai finansinių, laiko ir žmogiškųjų išteklių. Šis pavėluotas svarstymas paprastai būna formalus, į visuomenės nuomonę iš esmės neatsižvelgiama. Juk priešingu atveju reikėtų keisti jau padarytus sprendimus. Nenuostabu, kad siūlomais sprendimais pasipiktinusi visuomenė sulaukia tik vieno atsakymo: „viskas padaryta teisėtai, pagal patvirtintas planavimo arba projektavimo sąlygas“. Kontroliuojančios institucijos tikrina, ar planai atitinka šias sąlygas, tačiau nekreipia dėmesio, kad pačios sąlygos išduotos neteisėtai, nes nebuvo aptartos su visuomene.

Priimant sprendimus statybų, paveldo apsaugos

ir kitose su aplinka susijusiose srityse visavertis visuomenės dalyvavimas apskritai nėra įteisintas.

Pasiūlei ir keliauk, kol sveikas

Orhuso konvencija reikalauja deramai atsižvelgti į visuomenės dalyvavimo rezultatus. Valstybės institucija privalo rimtai apsvarstyti visų gautų komentarų turinį. Nereikalaujama, kad ji viskam pritartų. Tačiau sprendimai turi būti priimti, išnagrinėjus visą informaciją, tarp jos ir gautus komentarus. Sprendimo tekstą būtina skelbti viešai, nurodant priežastis bei sumetimus, kuriais jis pagrįstas (taip pat ir motyvus, dėl kurių atmesti vienas arba kitas visuomenės siūlymas). Kitaip tariant, valstybės institucijos privalo išgirsti, ką sako visuomenė, būti atviros jos poveikiui ir parodyti tai galutiniame sprendime.

Lietuvoje valstybės institucijos visuomenės nuomonių dažnai visai nepamato, o dalyvavimas priimant sprendimus dažnai tėra formalus – valdžios institucijoms ir netgi teismams labiau rūpi procedūros, bet ne diskusijų turinys. Jei į viešą svarstymą neateina nė vienas visuomenės narys, laikoma, kad svarstymas įvyko. Ar ne todėl, bent jau Vilniuje, vieši svarstymai dažnai rengiami sąmojingu laiku, pavyzdžiui, Kūčių vakarą, gruodžio 31 d., sausio 2 d. rytą arba darbo valandomis.

Be to, Orhuso konvencija, pripažindama suinteresuotos visuomenės galimybę ginti pažeistas teises, draudžia už šią veiklą persekioti, bausti arba kitais būdais varžyti. Pastaroji nuostata netaikoma tik teismų įgaliojimams priteisti atlyginti pagrįstas teismo išlaidas. Valstybės narės privalo užtikrinti atitinkamą teisinę visuomenės apsaugą. Daugelis šalių gina visuomenės narius nuo vadinamųjų strateginių bylų prieš visuomenės dalyvavimą (angl. SLAPP). Tačiau Lietuvos įstatymais šios teisės nepakankamai arba visai neužtikrinamos.

Valstybiniai sprendimai – ne visuomenės reikalas

Konvencija nustato visuomenės teisę dalyvauti rengiant planus, programas bei formuojant politiką, susijusią su aplinka. Tai labai įvairūs sprendimai – administracinės priemonė, susitarimai aplinkos srityje, planų ir programų projektai, taip pat išlaidų ir rezultatų bei kitos ekonominės analizės ir pagrindimai, susiję su priimamais sprendimais aplinkos srityje. Be to, visuomenei suteikta teisė dalyvauti rengiant vykdomojo pobūdžio teisės aktus ir (arba) bendrojo pobūdžio privalomuosius norminius aktus.

Lietuvoje šios nuostatos įgyvendinamos labai ribotai. Todėl Priežiūros komiteto išvadoje nurodyta, kad Lietuva turi užtikrinti visuomenės dalyvavimą rengiant visus planus bei programas, susijusius su aplinka.

Valdžia nemoka skaityti?

Spaudoje pastaruoju metu nemažai rašyta apie Konvencijos vertimo į lietuvių kalbą klaidas. Tačiau kai dėl tokių klaidų priimami Konvenciją iškreipiantys arba siaurinantys įstatymai, kyla klausimas, ar tikrai valstybės institucijos „tendencingai nemoka skaityti“? Antai vietoj siūlomos veiklos atsiradus planuojamai veiklai, visuomenės dalyvavimą užtikrino tik Teritorijų planavimo įstatymas. Aplinką pavadinus aplinkosauga, Konvencijos taikymo sritis labai susiaurėjo. Kultūrinės vietoves pavadinus kultūros objektais pamiršta, jog kultūros paveldas irgi aplinkos dalis. Sprendimus pakeitus į sprendinius, visuomenės dalyvavimo aprėptis susitraukė it šagrenės oda. Pamiršus, ką reiškia žodžių junginiai tokie kaip, inter alia, kaip antai, įskaitant, Konvencijos nebaigtiniai sąrašai, kuriuose gali būti ir kitų elementų, Lietuvos teismų buvo pripažinti baigtiniais, uždraudžiant visuomenei ginti kultūros paveldo vietoves, kultūrinį kraštovaizdį. Ši (ne)tyčinių klaidų sąrašą galima tęsti....

Mažiau ar daugiau?

Oficialiame Konvencijos komentare aiškinama, jog Konvencija apibrėžia mažiausius, o ne didžiausius reikalavimus. Valstybės šalys savo nuožiūra gali suteikti visuomenei daugiau teisių gauti informaciją, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus, tačiau negali siaurinti to, ką užtikrina Konvencija. Lietuva iki šiol nesuderino savo teisės nuostatų su Konvencija. Maža to, pastaraisiais metais su aplinka susiję Lietuvos įstatymai taisomi vis labiau tolstant nuo Konvencijos nuostatų, o drauge ir nuo LR Konstitucijos, nustatančios tarptautinių sutarčių

viršenybę teisės aktų hierarchijoje ir Europos Sąjungos teisės statusą.

Naujomis pataisomis siūloma paprastinti planavimo dokumentų ir statybų leidimų išdavimo procedūras, tačiau ypač „supaprastinamos“ Konvencijos suteikiamos teisės – skubant gerinti statybų verslą, visuomenės dalyvavimui priimant esminius jos gyvenimo sprendimus ir teisei visa tai ginti, tiesiog ... nebelieka vietos. Vis labiau varžomos visuomenės teisės kreiptis į teismą.

Orhuso konvencijos priežiūros komitetas siūlo, kad Lietuvos Vyriausybė iki metų pabaigos parengtų Konvencijos įgyvendinimo veiksmų planą. Reikėtų taisyti nemažai įstatymų, pavyzdžiui, Administracinių bylų teisenos, Teritorijų planavimo, Statybos, Ūkinės veiklos poveikio vertinimo, Saugomų teritorijų, Aplinkos, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos ir kitus, tarp jų beviltiškai Seime įstrigusi Viešojo intereso gynimo įstatymo projektą. Kita vertus, Priežiūros komitetas tyrė tik kai kurių Konvencijos straipsnių įgyvendinimą. Reikėtų įvertinti ir kitus, idėmiai panagrinėti visuomenės teisių gauti informaciją, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus praktiką.

Bet gal ši kartą dėl visuomenės teisių bus sprendžiama veiksmingai dalyvaujant pačiai visuomenei?

Kita vertus, jei Lietuvos įstatymai prieštarauja tarptautinei sutarčiai, Lietuvos Konstitucija nurodo taikyti atitinkamas šios sutarties nuostatas. Todėl kiekvienas Lietuvos visuomenės narys gali ginti savo teises tiesiogiai pagal Orhuso konvenciją.

2008-06-09, www.bernardinai.lt

TAIP GIMSTA KORUPCINIAI ĮSTATYMŲ PROJEKTAI

Kalbama, kad mūsų valstybės įstatymuose apstu landų, kuriomis naudojasi įvairaus plauko vertėivos nešvariems sandoriams sudaryti, nelegalioms statyboms įteisinti ir pan.

Redakcija teikia vieną iš tokių pavyzdžių, kai įstatymo pataisomis siekiama apriboti visuomenės galias, o „ekspertai“ rengdami įstatymo pataisas ir teikdami jas Seimui tvirtinti, pateikia tikrovės neatitinkančias išvadas.

Zemiau pateikiame įstatymų pataisos projektui parengtas Europos teisės departamento išvadas, kurios absoliučiai priešingos LR Specialiųjų tyrimų tarnybos ir LR Seimo Kanceliarijos Teisės departamento išvadoms.

Nepaisant to, būtent vadovaudamasis Europos teisės departamento „ekspertų“ išvadomis LR seimo narys B.Bradauskas teikia Seimui tvirtinti įstatymo pataisą, kuria siekiama galutinai apriboti visuomenės teises sprendžiant aplinkos klausimus.

LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJŲ PLANAVIMO ĮSTATYMO 22 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

EUROPOS TEISĖS DEPARTAMENTO IŠVADA

*Teritorijų planavimo įstatymo
22 straipsnio pakeitimo
įstatymo projektui*

2008-04-

2008-04-17

Nr. XP-3015

Lietuvos Respublikos Seimui

Pagal šiuo metu galiojančią Teritorijų planavimo įstatymą detalieji planai turi būti rengiami ir teritorijoms, bendrųjų planų funkcinis zonavimas numato tam tikros statybos galimybę, pvz. gyvenamųjų namų, komercinės paskirties objektų ir t.t. Tokios įstatymo nuostatos reikalauja papildomų statytojų lėšų ir laiko sąnaudų, kas brangina statybas ir kelia gyvenamojo būsto, kitų statybos objektų kainą.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad pagal šiuo metu galiojančią įstatymo redakciją norint pasistatyti gyvenamąjį namą nedidelėje gyvenvietėje privaloma rengti detalų planą ir tais atvejais, kai nėra patvirtinto teritorijos bendrojo plano, t. y. gyventojai verčiami rengti iš esmės nereikalingą teritorijų planavimo dokumentą, nesusietą su jokių kitu teritorijos planavimo dokumentu.

Todėl siūloma pakeisti įstatymo 22 straipsnį ir numatyti, kad detalieji planai nerengiami, jeigu atitinkamų objektų statyba numatyta tos teritorijos bendrojo plano funkciniam zonavime, taip pat kai formuojamas žemės sklypas gyvenamojo namo statybai ir nėra patvirtinto gyvenamosios vietovės iki 3 tūkst. gyventojų bendrojo plano.

Priėmus teikiamą projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

Įstatymas neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Įstatymas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Projektas neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms bei Europos Sąjungos teisės aktams.

Įstatymo projekto iniciatorius ir rengėjas yra Seimo narys Bronius Bradauskas.

Reikšminiai žodžiai: „teritorija“, „planas“.

Dėl Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto atitikties Europos Sąjungos teisei

Išnagrinėję Lietuvos Respublikos Seimo raštu Nr. XP-3015 pateiktą derinti Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą, pažymime, kad šių klausimų ES teisė tiesiogiai nereglamentuoja, todėl pastabų ir pasiūlymų dėl pateikto projekto atitikties Europos Sąjungos teisei neturime.

Išvadas pasirašė:

Generalinio direktoriaus pavaduotoja
SKIRGAILĖ ŽALIMIENĖ

LAURA LIUBERTAITĖ,

tel. (8 5) 266 3688, el.p. l.liubertaite@etd.lt

Redakcijos pastaba:

Darbuotojos, kurios pateikė išvadas, negalėjo nežinoti, kad Lietuva dar 2001 metais ratifikavo Orhuso konvenciją, kuri tiesiogiai reglamentuoja teritorijų planavimą ir visuomenės dalyvavimą jame.

Įstatymo pataisos projekto formuluotės akivaizdžiai pažeidžia piliečių teisę gauti informaciją ir dalyvauti priimant sprendimus aplinkos klausimais. Taigi, projekto neatitiktis Europos Sąjungos teisei - akivaizdi.

Kas tai klaida? Kompetencijos stoka ar asmeninis suinteresuotumas?

Gal iš tiesų šioje institucijoje darbuojasi abejotinos kvalifikacijos darbuotojai?

DĖL TERITORIJŲ PLANAVIMO ĮSTATYMO
22 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XP-3015 ANTIKORUPCINIO
VERTINIMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SPECIALIŲJŲ
TYRIMŲ TARNYBA

Lietuvos Respublikos Seimo
Antikorupcijos komisijos
Pirmininkui Rimantui Jonui Dagui

Gedimino pr. 53, 01105 Vilnius

. Nr. S-2008-2352
[2008-03-13

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (Žin., 2002, Nr. 57-2297) 8 straipsnio 3 dalies nuostatomis, savo iniciatyva atliko Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XP-3015 (toliau – Projektas) antikorupcinį vertinimą.

Dėl Projekto teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

Projektu siūloma papildyti Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo (Žin., 1995, Nr. 107-2391; Žin., 2004, Nr. 21-617) (toliau - galiojantis įstatymas) 22 straipsnio 3 dalį nuostatomis, kad „Detalieji planai nerengiami, jeigu atitinkamų objektų statyba numatyta tos teritorijos bendrojo plano funkciniam zonavimui, taip pat formuojant žemės sklypą gyvenamojo namo statybai, kai nėra patvirtinto gyvenamosios vietovės iki 3 tūkst. gyventojų bendrojo plano“.

Specialiųjų tyrimų tarnybos nuomone, minėti Projekto siūlymai svarstyti keliais aspektais:

1. Galiojančio įstatymo 22 straipsnio 1 dalimi konkretizuojami detaliųjų planų rengimo atvejai - vienareikšmiškai nustatyta, kad detalieji planai rengiami „teritorijoms, kuriose pagal savivaldybių teritorijų ir jų dalių (miestų, miestelių) bendruosius ar specialiuosius planus numatyta plėtoti gyvenamųjų namų, visuomeninės paskirties, rekreacinių ir bendro naudojimo, pramonės ir sandėliavimo, komercinių ir prekybos, inžinerinių tinklų, susisiekimo komunikacijų ir kitų objektų statybą; kai yra formuojami žemės sklypai naujų statinių statybai ar kitai ne žemės ir miškų veiklai plėtoti; kai keičiama pagrindinė tikslinė žemės naudojimo paskirtis statinių statybai ir kitai veiklai plėtoti.“

Atsižvelgdami į tai manytume, kad Projekto siūlymai nederina su galiojančio įstatymo 22 straipsnio 1 dalies nuostatomis.

2. Manytume, kad Projekto siūlymai diskutuoti ir atitiktų galiojančio įstatymo 24 straipsnio 1 dalies

nuostatomis, nustatančioms, kad „rengti detaliuosius planus formuojant žemės sklypus gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų bei statinių statybai galima tik tais atvejais, kai statyba numatyta savivaldybės teritorijos ar jos dalies bendruosiuose planuose arba specialiuosiuose saugomų teritorijų ar jų zonų, saugomų paveldo objektų, taip pat gyvenamųjų ar kitų teritorijų išdėstymo planuose“. Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano įgyvendinimo priemonių planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 1568 (Žin., 2003, Nr. 116-5282), visos Lietuvos Respublikos teritorijoje esančios savivaldybės iki 2007 m. gruodžio 31 d. privalėjo parengti ir patvirtinti savivaldybių teritorijų bendruosius planus. Specialiųjų tyrimų tarnybos nuomone, minėtos priemonės nevykdymas negali būti antikorupcinio požiūriu ydingų įstatyminių nuostatų priėmimo motyvu.

3. Galiojančio įstatymo pagrindiniai tikslai - išlaikyti valstybės teritorijos socialinio, ekonominio ir ekologinio vystymo pusiausvyrą; formuoti sveiką ir harmoningą gyvenamąją, darbo ir poilsio aplinką stengiantis sukurti geresnes ir visoje valstybės teritorijoje visavertės gyvenimo sąlygas; saugoti, racionaliai naudoti ir atkurti gamtos išteklius, gamtos ir kultūros paveldo vertybes, tarp jų ir rekreacijos išteklius; formuoti gamtinį karkasą, sudaryti prielaidas kraštovaizdžio ekologiškai pusiausvyrai palaikyti arba jai atkurti bei suderinti fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių, visuomenės, savivaldybių ir valstybės interesus dėl teritorijos ir žemės sklypų naudojimo bei veiklos plėtojimo šioje teritorijoje sąlygų ir kt. Siekiant šių tikslų galiojantis įstatymas teritorijų planavimo dokumentų sprendimais suinteresuotoms interesų grupėms užtikrina galimybę dalyvauti teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir priėmimo procese, o užtikrinant šio proceso teisėtumą nustato valstybinį teritorijų planavimo priežiūros mechanizmą. Projekto tikslas – tam tikrų objektų (mūsų požiūriu – ypatingai aktualių ir problematiškų aukščiau išdėstytų tikslų pasiekimo aspektu) statybos atvejus nepriskirti teritorijų planavimo objektams, todėl priėmus Projekto siūlymus šie tikslai gali likti neįgyvendinti.

4. Manytume, kad svarstyti ir tai, kad Projekto siūlymų priėmimas sudarytų sąlygas išskirtinai nedidelių grupių interesų tenkinimui. Tuo tarpu (Projekto priėmimo atveju) kitos interesų grupės, kurių dalyvavimas leistų priimti sprendimą, optimaliai atitinkantį visų suinteresuotųjų asmenų ar jų grupių interesus (pavyzdžiui, visuomenės dalyvavimas teritorijų planavimo procese gali minimalizuoti statybos objektų neigiamus padarinius visuomenės interesų tenkinimo aspektu), prarastų galimybę dalyvauti sprendimų dėl atitinkamų objektų statybos priėmimo procese.

Pagarbiai,

Direktorius Žimantas Pacevičius

Gintas Kerbelis, 266 3294

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJŲ PLANAVIMO ĮSTATYMO 22 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS TEISĖS DEPARTAMENTAS

IŠVADA

2008-04-30 Nr. XP-3015
Vilnius

Alternatyvių įstatymo projektų Teisės departamente negauta.

Vertindami įstatymo projekto atitiktį Konstitucijai, galiojantiems įstatymams ir juridinės technikos taisyklėms, teikiame šias pastabas:

1. Projekto nuostatomis siūloma nustatyti atvejus, kai detalieji planai nerengiami: kai atitinkamų objektų statyba numatyta tos teritorijos bendrojo plano funkciniam zonavimui bei kai formuojamas žemės sklypas gyvenamojo namo statybai ir nėra patvirtinto gyvenamosios vietovės iki 3 tūkstančių gyventojų bendrojo plano. Šios projekto nuostatos diskutuotinos dėl kelių priežasčių:

Atkreiptinas dėmesys, kad Teritorijų planavimo įstatymo 7 straipsnyje nustatyti bendrojo teritorijų planavimo objektai ir tikslai bei 19 straipsnyje nustatyti detaliojo teritorijų planavimo objektai ir tikslai nėra tapatūs, **todėl, svarstyтина, ar projekto nuostatose siūlomų objektų statyba be detaliųjų planų yra tikslinga ir, ar ji užtikrintų teritorijų planavimo sistemiškumą ir įstatyme įtvirtintų teritorijų planavimo tikslų įgyvendinimą.**

Pažymėtina ir tai, kad Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio 6 dalies bei 24 straipsnio 1 dalies nuostatos suponuoja tai, kad savivaldybių teritorijų ir jų dalių (miestų ir miestelių) bendrieji planai turėjo būti parengti iki 2007 m. gruodžio 31 d. Pagal Teritorijų administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 3 straipsnio nuostatas gyvenamosios vietovės, turinčios iki 3 tūkstančių gyventojų gali turėti miesto, miestelio ar kaimo statusą. **Atsižvelgiant į tai, nėra aišku, ar šioms gyvenamosioms vietovėms pagal Teritorijų planavimo įstatymo minėtas nuostatas turėjo būti parengti bendrieji planai. Jei taip, tai nėra aiški projekto nuostata dėl detaliųjų planų atsisakymo formuojant žemės sklypą gyvenamojo namo statybai, kai nėra patvirtinto gyvenamosios vietovės iki 3 tūkstančių gyventojų bendrojo plano.**

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad projekto nuostatos tarpusavyje nedera su Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1, 2 punktų bei 24 straipsnio 1 dalies nuostatomis.

2. Atsižvelgiant į tai, kad Teritorijų planavimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad Vyriausybė formuoja valstybės teritorijų planavimo politiką ir numato priemones jai įgyvendinti, o teikiamu įstatymo projektu siūloma pakeisti įstatymo nuostatas, reglamentuojančias teritorijų detalių planavimą, manytume, kad dėl įstatymo projekto reikėtų prašyti Vyriausybės išvados.

3. **Projektas taisytinai atsižvelgiant į juridinės technikos taisykles:** projekto įstatymo ir 1 straipsnio pavadinimuose vietoj žodžio “pakeitimas” reikėtų įrašyti žodį “papildymas”, tikslintina įstatymo priėmimo data, projekto 1 straipsnio pavadinimą reikėtų papildyti žodžiais “3 dalies”, iš projekto 1 straipsnio brauktini žodžiai “22 straipsnis. Detaliųjų planų rengimas”.

4. Reikėtų įstatymo oficialaus paskelbimo šaltinių sąrašą papildyti šiomis nuorodomis: po skaičių “2004” įrašyti skaičius “Nr. 21-617”, prieš skaičius “2006” išbraukti žodį “Žin.,” bei įrašyti nuorodą “2008, Nr. 10-337”.

5. Pažymėtina, kad Teritorijų planavimo įstatymas pastarąjį kartą buvo pakeistas 2008 m. sausio 17 d. Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymu Nr. X-1421, todėl atkreiptinas dėmesys į Seimo statuto 135 straipsnio 7 dalies nuostatą.

Teisės departamento direktorius Andrius Kabišaitis

*Neringa Azguridienė
Saulius Švedas*

MŪSŲ ATEITIS: FILHARMONIJA „MAXIMOJE“

Visuomenininkams, „Lietuvos“ kino teatro gynėjams už visuomeninę veiklą ir aktyvią nuomonės raišką plėtros bendrovės pateikė neįtikėtinų ieškinių – 600 000 turtinei ir 30 000 Lt neturtinei žalai atlyginti. Turtinės žalos visuomenininkai esą padarė, manipuliuodami įstatymais ir taip priversdami (!) teisimą laikinai sustabdyti Vilniaus apskrities viršininko administracijos įsakymą, o neturtinės – esą pareikšdami bendrovei nepalankią nuomonę radijo diskusijų laidoje. Apie šį pavojingą pilietiškamui reiškinį, kaip verslo žaidėjai tampa teisėjais, apie tokių problemų sprendimą demokratiname pasaulyje ir apie estetikos ir paveldo santykį kalbamės su architektūrologe, tarptautine kultūros paveldo eksperte, Valstybinės kultūros paveldo komisijos nare, viena iš „Lietuvos“ kino teatro gynėjų Jūrate Markevičiene.

-Ką Jums reikštų sumokėti tokią sumą?

-Reikštų sėsti į kalėjimą, nes tokių pinigų neturiu. O jei ir turėčiau, jos priteisimas reikštų, kad Lietuvoje varžomas laisvas žodis ir, pasak Prezidento Valdo Adamkaus, įsigali oligarchija. Tą gerai žino ieškovai. Juk vadinamieji „strateginiai ieškiniai prieš visuomenės dalyvavimą“ yra plačiai žinomas verslo korporacijų ginklas kovoje su pilietine visuomene.

-Vadinasi, viešo intereso gynimas tampa rimtu nusikaltimu?

-Demokratinis pasaulis nuo tokių absurdu yra atradęs gerų priešnuodžių. Pagal Lietuvos ratifikuotą Orhuso konvenciją valstybės įpareigos apsaugoti piliečius nuo tokių bylų, nes kitaip kovą tarp viešojo intereso ir pelno, bet kuria kaina siekiančio verslo, milžiniškais ieškiniais gąsdindama visada laimėtų antroji turtingesnė – verslo – pusė.

Kita šio pobūdžio problema yra mūsų įstatymai. Pagal Teritorijų planavimo įstatymą detalų planavimą gali vykdyti ne tik valdžios institucijos, bet ir žemės sklypų savininkai ar nuomininkai. Štai turiu sklypą, noriu vykdyti plėtrą ir prašau, kad savivaldybė perduotų man planavimo organizatoriaus teises ir pareigas, o perėmęs tampa ne vien savininku, bet ir valdžios institucija. Pagal Orhuso konvenciją to daryti negalima, nes ten yra išskirti trys labai aiškūs šio proceso – aplinkos keitimo proceso – dalyviai: visuomenė, plėtrinininkai (konvencijoje jie vadinami paraiškų veiklai teikėjais) ir valdžia, valstybės arba kita viešojo administravimo institucija - arbitras tarp anų dviejų proceso „žaidėjų“. Tarkim, plėtrinininkas nori užtvėnkinti Nemuną, kad savo sklypus paverstų žuvivaisios plotais, o visuomenė tam priešinasi. Tuomet pagal Orhuso konvenciją valdžios institucija, lygiaverčiai išklaususi abi puses, turi viską pasverti ir priimti sprendimą. Orhuso konvencijos esmė yra ta,

kad ja siekiama užtikrinti kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisę gyventi palankioje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje, taip pat pareigą individualiai ir kartu su kitais saugoti aplinką bei gerinti jos būklę dėl dabartinių ir būsimų kartų gerovės. Ši konvencija yra neatsiejama nuo pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių, pripažįsta žmonių teisę dalyvauti priimant pagrindinius jų gyvenimą veikiančius sprendimus, o kad žmonės galėtų ginti šią teisę ir atlikti šią pareigą, jiems užtikrinama teisė gauti informaciją, dalyvauti priimant sprendimus bei galimybę kreiptis į teismus aplinkos klausimais. Pagal Konvenciją plėtrinininkas privalo ir visuomenei, ir valdžios institucijoms įrodyti, kad dėl jo sumanytos veiklos nebus žalos visuomenei. O pagal mūsų įstatymus ir esamą praktiką toks plėtrinininkas pats sprendžia, ar visuomenė jo atžvilgiu yra teisi, ir pats vertina visuomenės nuomonę ir siūlymus. Arbitro nebelieka.

Maža to. Konvencija reikalauja, kad su visuomene būtų svarstomi visi su aplinkos keitimu susiję dokumentai, kuriems reikia valdžios sutikimo: statybos leidimai, planavimo sąlygos bei programos ir pan. Tačiau Lietuvoje visuomenei leidžiama dalyvauti svarstant tik teritorijų planavimo dokumentus. Ši ydinga praktika užprogramuoja visuomenės ir verslo konfliktus. Be to, Orhuso konvencija įpareigoja valstybę įtraukti visuomenę į sprendimų priėmimą ankstyviausioje stadijoje, kai dar galimos alternatyvos. Tačiau Lietuvoje valdžios institucijos išduoda teritorijų planavimo ir statybų projektavimo sąlygas be svarstymo su visuomene, o jų pagrindu parengti sudėtingi (ir brangūs) planavimo dokumentai retai keičiami iš esmės, todėl visuomenės dalyvavimas paprastai būna formalus, į žmonių nuomonę nebeatsižvelgiama. Apie statybas, kurioms leidimai ne visada išduodami skaidriai ir teisėtai, Lietuvoje visuomenė sužino paskutinė - ir jai telieka vienintelė alternatyva - kreiptis į teismą.

Taip buvo ir su „Lietuvos“ kino teatru. Mes, kaip visuomenės atstovai, dalyvavome šio detaliojo plano viešo svarstymo procese, buvo pateikta per 70 siūlymų, peticiją dėl nekomercinio kino teatro ir viešosios kultūrinės erdvės išsaugojimo pasirašė per 7000 žmonių. Tačiau kaip ir kitur, taip ir čia, buvo ir yra dvi barikadų pusės: mes esame suinteresuoti išsaugoti Pasaulio paveldo teritoriją nuo radikalių pasikeitimų ir turėti nekomercinį kino teatrą, o „plėtrinininkai“ – vykdyti komercinę statybą ir iš to uždirbti. Tai natūralu verslui – plėtros bendrovė ir įsigijo tą pastatą dėl pelno. Bet nenatūralu yra tai, kad pagal mūsų Teritorijų planavimo įstatymą plėtrinininkas staiga tampa pats sau teisėju: įstatymas leidžia jam perduoti valstybinių institucijų funkcijas.

-Panašiai, kaip vidury žaidimo teisėjas staiga prisijungtų prie vienos iš komandų ir, užuot teisėjavęs, pradėtų žaisti?

-Dar būtų galima palyginti su vairuotojo pažymėjimo

gavimu. Štai „Regitra“ turi deleguotas viešojo administravimo funkcijas: ji tikrina, kaip mes mokame vairuoti, ten laikome vairavimo egzaminus. Kas būtų, jei policija tas tikrinimo teises perduotų patiems būsimiems vairuotojams? Mes patys sau rašytume pažymius ir patys sau išduotume vairavimo teises – į koki absurda tai atvestų? O ar jums patiktų, jei teismo sprendimus įgyvendintų pats ieškovas, sudaręs sutartį su Teisingumo ministerija dėl antstolio įgaliojimų suteikimo savo paties ginče?

Tačiau teritorijų planavime tai vyksta: savininkas, gavęs visuomenės pasiūlymus saugoti aplinką, suvokia, kad kyla grėsmė jo norui gauti kuo didesnę pelną, todėl, savaime suprantama, juos atmeta. Ir negali neatmesti, nes jam perduotos ir arbitro teisės. Tiksliau sakant, teritorijų planavimas leidžia patiems sau rašyti įstatymus.

Būtent todėl buvo atmesti mūsų pasiūlymai dėl „Lietuvos“ kino teatro ateities – kad viešojo kultūrinė erdvė turi išlikti, o Vilniaus senamiestis yra Pasaulio paveldo objektas ir reikia visus rimtesnius pakeitimus derinti su UNESCO.

Jei savivaldybė būtų iš anksto, kaip reikalauja Orhuso konvencija, apsvarsčiusi planuojamą kino teatro pardavimo klausimą su visuomene, visa tai nebūtų išsiplieskę į tokią kovą. Bet jau pradinėje stadijoje visuomenė buvo ignoruojama, ir dėl to, žinoma, kalta yra valdžia, o ne verslininkai.

-Vadinasi, mūsų teritorijų planavimo teisės aktai neatitinka mūsų ratifikuotos tarptautinės Orhuso konvencijos?

-Ne tik neatitinka, bet net šiurkščiai pažeidžia. Kartu Teritorijų planavimo įstatymas pažeidžia ir Lietuvos Konstituciją, nes Lietuva yra įsipareigojusi vykdyti visas tarptautines konvencijas. Norėčiau pabrėžti, kad Orhuso konvenciją Lietuva yra ratifikavusi net du kartus – ir kaip atskira valstybė, ir kaip viena iš ES narių, nes Orhuso konvenciją yra ratifikavusi visa ES. Tokiu lygmeniu ratifikuotų konvencijų yra nedaug. Vadinasi, Orhuso konvencija yra ES teisės dalis, ir ją vykdyti tiesiog privaloma. Dar galėčiau priminti, kad Lietuvos Konstitucinis Teismas yra labai aiškiai pasakęs, jog Lietuvos ratifikuoti tarptautiniai teisės aktai, kilus kolizijai su Lietuvos teisės aktais, turi pirmumo teisę.

-Kaip galėjo nutikti, kad iki šiol niekas ir nepastebėjo, kad Lietuva tokiais atvejais turi vadovautis ne savo Teritorijų planavimo įstatymo, o Orhuso konvencijos nuostatomis?

-Prasidėję teismai, pareikšti vos ne milijoniniai ieškiniai ginantiesiems viešąjį interesą, priverstė labiau įsigilinti į mūsų ir tarptautinę teisminę bazę. Perskaitėme oficialius Orhuso konvencijos tekstus anglų ir prancūzų kalbomis, Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos skelbiamą komentarą šitos konvencijos taikymui (200 p.), susipažinome su kitų valstybių teismine praktika, ir tada paaiškėjo, kad ne tik mūsų teisės aktai nesuderinti su tarptautinėmis sutartimis, bet net pati Orhuso konvencija yra išversta neteisingai: pavyzdžiui, pagal lietuvišką

versiją ji galioja tik aplinkosaugos srityje, o originale (yra trys originalo kalbos – anglų, prancūzų, rusų) - aplinkos srityje, „kultūrinės vietovės“ lietuviškame vertime nežinia kodėl tapo „kultūros objektais“ ir taip toliau, taigi Konvencija labai susiaurinta. Pagal Europos Bendrijų Teisingumo Teismo ir Lietuvos Konstitucinio Teismo išaiškinimus, teisės akto originalo ir vertimo versijos privalo atitikti, todėl Orhuso konvencija turi būti taikoma ir kultūros paveldo vietovėms: senamiesčiams, istoriniam kraštovaizdžiui, archeologinėms vietovėms ir panašiai. Kitos valstybės tą daro.

-Dažniausiai „Lietuvos“ kino teatro gynėjams, dar pasivadinusiems judėjimu „Už Lietuvą be kabučių“, metami tokie priekaištai: ginate negražią, Vilniaus senamiesčio architektūrai nebūdingą sovietinę „dėžutę“, kino teatrų yra naujų ir modernesnių, pvz., „Coca cola – Plaza“, žodžiu, keliamas vėjas tuščioje vietoje?

-Šiuo atveju tikrai ginčijamasi ne dėl pastato grožio, nes ir tas projektuojamas naujas pastatas, mano požiūriu, irgi neatitinka Senamiesčio architektūros. Kai kalbame apie paveldą, tai nesivadovaujama vien estetiniais motyvais: gražu - negražu. Tai būtų per daug paviršutiniška. Jei kam negraži Šv. Onos bažnyčia – ją reikia griauti? Man asmeniškai nėra artimas klasicizmas kaip stilius, pvz., Vilniaus katedra, tačiau man patinka barokas, tai ką - turėčiau siūlyti griauti visus klasicizmo kūrinius?

Paveldas nėra vien estetika, paveldas taip pat yra istorinė atmintis ir vertingos tradicijos. „Lietuvos“ kino teatras yra ypatingas tiek modernia kino rodymo įranga, tiek vidine erdve - didele sale, ekranu, kurie pritaikyti kino premjeroms, festivaliams, kuriuose rodomas nekomercinis kinas, tiek savo išorine erdve, aplinka. Šiame ginče esmė yra ta, kaip mes žvelgiame į kino meną, su koku nusiteikimu einame žiūrėti kino filmo. Man, pavyzdžiui, nemalonu eiti žiūrėti filmo į „Akropolį“ – sėdėti visą seansą tarp spragėsių ir kukurūzų, o galiausiai pažiūrėjus rimtą filmą su savo apmąstymais patekti į visiškai priešingą pasaulį - tiesiai į parduotuvę. Panašiai yra ir su „Coca cola – Plaza“ – jau vien pavadinimas nusako ir aplinką, ir orientyrus. Nesakau, kad nereikia multipleksų, tačiau ne vien popkultūros, bet ir auštojo meno mėgėjai turi savo teises.

Jei „Akropolis“ – tinkamiausia rimtojo meno terpė, kodėl gi neįrengus ten ir Filharmonijos, ir Operos ir baleto, ir Dramos teatro – visų tų meninių aplinkų, į kurias žmonės ateina ypatingo dvasinio bendravimo – susikaupę, šventiškai, pasipuošę. O juk kultūringame pasaulyje į kino filmų premjeras ar festivalius žmonės taip pat eina su vakariniais rūbais ir ypatinga nuotaika. Visą šitą būseną mes nepastebimai prarandame, Vilniuje, būsimoje Europos kultūros sostinėje, šitos kino meninės erdvės jau nebelieka.

Įgyvendinus plėtos tikslus nebeliks ir dar vienos

viešosios erdvės, nes pagal naują projektą bus užstatyta ir aikštė prie kino teatro. Yra ne viena Europos chartija, ginanti nuo plėtros būtent miestų viešąsias erdves – unikalią galimybę telktis ir burtis miestelėnų bendruomenėms, skatinti socialinę sanglaudą. Senovės Graikijos agoros idėja vis gyvesnė iš tiesų šiuolaikinėje urbanistikoje, kuriai svarbiausia žmogaus vertybės. Tuo tarpu Vilniaus senamiestis baigia prarasti visas buvusias tokias erdves, skverai dingsta, ir bendruomenių būrimuisi belieka vien kavinės. Taip prarandama ir ilgametės bendravimo tradicijos ir susiformavusi bendravimo kultūra.

-Judėjimo „Už Lietuvą be kabučių“ dalyviai neretai kaltinami visuomenės nuomonės, „viešojo intereso“ uzurpavimu, neva ne visi vilniečiai prieš šio kino teatro sunaikinimą. Kaip atskirti, kas atstovauja viešajam interesui?

-Į šį klausimą taip pat labai konkrečiai atsako Orhuso konvencija: ten išskiriamos dvi sąvokos:

visuomenė ir suinteresuota visuomenė. Konvencijos komentare tiksliai paaiškinama, kuo jos skiriasi, kaip identifikuoti suinteresuotą visuomenę: žmogus, kuris prašo informacijos, dalyvauja svarstymuose, teikia pasiūlymus, yra suinteresuotas, aktyvus, įgyja suinteresuotos visuomenės nario statusą, drauge ir teisę kreiptis į teismus. Taigi jo nuomonė yra svaresnė nei to, kuris nedalyvavo procese. Čia kaip su balsavimu rinkimuose: tie, kurie dalyvauja, tie ir išrenka valdžią. Ta visuomenės dalis, kuri turėjo galimybę dalyvauti, kad ir „Lietuvos“ kino teatro likimo svarstymo procese, bet to nedarė, yra tiesiog nesuinteresuota šiuo klausimu, tad apeliuoti į ją šiuo atveju būtų tas pat, kas sakyti: išrinkta valdžia neteisėta, nes ne visi rinkėjai ją išrinko.

2008-04-08, www.bernardinai.lt

VILNIAUS APYGARDOS TEISMUI

Teisėjai O. Gasiulytei

Jūratei Markevičienei, Tomui Jakučioniui, Gediminui Urbonui, Vytautui Domaševičiui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS IŠVADA

Dėl ieškinių, nukreiptų prieš visuomenę

Lietuvos žmogaus teisių asociacija, įgyvendindama savo pagrindinį tikslą – ginti žmogaus teises (įstatai pridedami, 6 priedas), išnagrinėjusi J. Markevičienės, T. Jakučionio, G. Urbono ir V. Domaševičiaus prašymą žmogaus teisių ir laisvių, ypač Jungtinių Tautų Europos Ekonominės Komisijos konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės teisės dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencijos) atžvilgiu įvertinti civilinį ieškinį (609 914, 11 Lt) turtinei žalai atlyginti (civilinė byla Nr. 2-1266-39/2008), kurį jiems 2007 metais pateikė UAB „Rojaus apartamentai“, nustatė, kad:

Šioje byloje minėtiems piliečiams pateiktas civilinis ieškinys turi visus strateginių ieškinių prieš visuomenės dalyvavimą požymius. Primename, kad strateginiais ieškiniiais prieš visuomenės dalyvavimą priskirtini tokie ieškiniai, kai ieškovas – verslo įmonė – reikalauja nubausti piliečius (fizinis asmenis) dėl neva padarytos žalos ir kenkimo kreipiantis į teismą, tačiau iš tiesų siekia įbauginti, atgrasyti ir nutildyti visuomenę bei visaip suvaržyti jos teises, kurias garantuoja LR Konstitucija, tarptautinė ir ES teisė bei Lietuvos įstatymai.

Minėtoje byloje UAB „Rojaus apartamentai“ piliečiams pateiktas civilinis ieškinys irgi dėl to, kad minėti piliečiai neva padarė nurodyto dydžio žalą bendrovei, apskųsdami Vilniaus apygardos administraciniam teismui Vilniaus apskrities viršininko administracijos išduotą individualų teisės aktą, o šio skundo pagrindu LVAT laikinai sustabdė jo akto galiojimą (administracinė byla Nr. A-677-08).

LŽTA atkreipia dėmesį, kad analogiška rezonansinė byla jau buvo nagrinėjama administraciniame teisme, kai Vilniaus Žirmūnų rajono gyventojai parašė skundą prieš Vilniaus m. savivaldybę ir plėtros bendrovę dėl užstatomos rekreacinės zonos ir naikinamos vaikų žaidimų aikštelės. Šiuo atveju bendrovė irgi reikalavo

areštuoti gyventojų nekilnojamąjį turtą, kad būtų galima padengti dėl esą piktavališkų gyventojų veiksmų patirtus nuostolius. Galiausiai teismas pripažino, kad subjektnes teisės ir viešasis interesas gali sutapti (Administracinė byla Nr. A3-64-07).

LŽTA taip pat atkreipia dėmesį, kad JTO EEK Atitikimo Orhuso konvencijai komitetas savo 2008-04-04 patvirtintoje „Ataskaitoje apie Lietuvos įsipareigojimų pagal Orhuso konvenciją laikymąsi“ (ECE/MP.PP/2008/5/Add.6; viešai paskelbta JTO/EEK tinklavietėje, adresas: http://www.unece.org/env/documents/2008/pp/mop3/ece_mp_pp_2008_5_add_6_e.pdf) Lietuvos VO „Kazokiškių bendruomenė“ skundo tyrimo pagrindu padarė išvadą, kad „Lietuvos teisinės sistemos bruožai neatitinka Konvencijos 6 straipsnio nuostatų: (c) vykdytojai (projekto pateikėjai), o ne atitinkamos valstybinės institucijos turi organizuoti visuomenės dalyvavimą, įskaitant atitinkamos informacijos pateikimą ir pastabų surinkimą (6 straipsnio 2 (d) (iv) bei (v) punktai ir 6 straipsnio 6 punktas); (d) reikalaujama „motyvuoti“ pateikiamas pastabas ir apsiribojama pastabomis, pateikiamomis „suinteresuotos visuomenės“ (6 straipsnio 7 punktas) (Ataskaita, 90 p.), ir atsižvelgdamas į neatitikimo priežastis bei mastą, rekomendavo Lietuvos Respublikos Vyriausybei imtis būtinų įstatyminių, administracinių, kontrolės ir kitų priemonių, siekiant užtikrinti, kad: (iii) būtų aiškiai numatyta atitinkamų valstybės institucijų atsakomybė už Konvencijos nustatytą visuomenės dalyvavimo, įskaitant informacijos pateikimą ir pastabų surinkimą, galimybių užtikrinimą; (iv) būtų aiškiai numatyta kiekvieno visuomenės nario galimybė teikti bet kurias pastabas, net jeigu jos nėra „motyvuotos“; (v) būtų numatytas aiškus ryšys tarp visuomenės informavimo apie sprendimą termino (-ų) ir sprendimo teksto, taip pat motyvacijų bei samprotavimų sprendimui pagrįsti, su terminų peržiūros procedūrų inicijavimui ribomis, numatytomis 9 straipsnio 2 punkto; (vi) kiekvienai sprendimo priėmimo procedūrai, kuriai yra taikytinos 6 straipsnio nuostatos, būtų skiriama valstybinė institucija, iš kurios visuomenė galėtų gauti atitinkamą informaciją ir kuriai galėtų pateikti pastabų ar klausimų; (vii) visuomenė dalyvautų rengiant visus planus bei programas, susijusius su aplinka“ (Ataskaita, 91 p.).

Atsižvelgdama į tai, kad neteisėtai perdavus valstybės institucijos funkcijas – planavimo organizatoriaus teises – vykdytoji (projekto teikėjui) UAB „Rojaus apartamentai“, pastarasis užuot gynęs viešąjį interesą, akivaizdžiai gina savo privačius interesus. Šios bendrovės ieškinys yra nukreiptas prieš visuomenės (viešąjį) interesą, t.y. kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisę gyventi palankioje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje – ginančius piliečius.

Šiuo ieškiniu minėta bendrovė akivaizdžiai siekia suvaržyti žmogaus pilietines laisves bei visuomenės teises ir prieštarauja demokratinės visuomenės principams, nes pateikdama ieškinį, bylos laikotarpiui bendrovė reikalavo areštuoti viešąjį interesą ginančių visuomenės narių turtą.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija teigia, kad kiekvienas pilietis ir visuomenė turi teisę save ginti. Tokią teisę užtikrina Lietuvos Respublikos Konstitucija ir tarptautinės konvencijos, ypač Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos (JTO/EEK) Konvencija dėl visuomenės teisės gauti informaciją, dalyvauti priimančioms sprendimams ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija). Lietuva šią konvenciją ratifikavo 2001 metais, Europos Sąjunga Bendrijos lygmeniu – 2005 metais. **Būtent šios Konvencijos 3 str. 8 d. nustatyta, jog „kiekviena Šalis užtikrina, kad asmenys, įgyvendinantys šioje Konvencijoje numatytas savo teises, nebūtų baudžiami už savo veiklą, persekiojami arba kitais būdais varžomi. Ši nuostata netaikoma nacionalinių teismų įgaliojimams priteisti atlyginti pagrįstas teismo išlaidas“.**

Taigi Orhuso konvencija draudžia persekioti ir bet kaip varžyti visuomenės narius dėl jų dalyvavimo sprendimų, susijusių su aplinka, priėmimo, bei kreipiantis dėl jų į teismą. Lietuva (kaip šios Konvencijos susitariančioji šalis ir ES narė) įsipareigojo užtikrinti, kad visuomenės nariai nebūtų persekiojami arba kitaip varžomi dėl Konvencijos suteiktų teisių įgyvendinimo.

Pažymėtina, kad Orhuso konvenciją ES lygmeniu įteisinančios direktyvos 2003/35/EB ir 2003/4/EB nustatė, jog valstybės ES narės privalėjo iki atitinkamo laikotarpio perkelti direktyvų nuostatas į savo nacionalinę teisę. Apgailestautina, kad Lietuva iki šiol to nepadarė Orhuso konvencijos 3 str. 8 d. atžvilgiu. JTO/EEK Atitikimo Orhuso konvencijai komitetas, kaip jau minėta, yra nustatęs, jog Lietuva į savo teisę neperkėlė ir Konvencijos 6 str. daugumos nuostatų, taip iš esmės varžydama visuomenės teises aplinkos srityje.

Taip pat pažymėtina, kad lietuviškajame minėtos konvencijos vertime apstu vertimo klaidų - supainiotas žodžių reikšmės, sąvokos ir terminai, todėl kai kurie mūsų šalies teisės aktai, priimti neteisingo vertimo interpretacijų pagrindų prieštarauja LR Konstitucijai.

Šiuo klausimu Lietuvos žmogaus teisių asociacija kreipėsi į LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos bei Žmogaus

teisių komitetus, taip pat į Europos Komisiją, kad šios institucijos inicijuotų Orhuso konvencijos vertimo į lietuvių kalbą klaidų ištaisymą.

LŽTA teiginiai dėl Konvencijos vertimo klaidų pasitvirtino. Iki šio laikotarpio gauti tokie atsakymai:

- 2008-04-24 LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas raštu Nr. S-2008-4075 persiuntė Asociacijos raštą LR Vyriausybės kanceliarijai, o pastaroji nurodė LR Aplinkos ministerijai inicijuoti teisės aktų vertimo klaidų ištaisymą (raštai pridedami).
- 2008-4-18 Europos Komisijos generalinis direktoratas informavo Asociaciją, kad kreipimasis dėl neteisingo Konvencijos vertimo perduotas Generaliniam direktoratui ir Aplinkos tarnybai, kuri tinkama tvarka jį išnagrinės.
- 2008-05-15 LR Užsienio reikalų ministerija raštu Nr.(22.3.8.2.)-3670 informavo LR Seimo Žmogaus teisių komitetą apie tai, kad duotos rekomendacijos LR Aplinkos ir Teisingumo ministerijoms pataisyti ir autentiškai patvirtinti lietuviškąjį Konvencijos vertimą bei jį paskelbti Valstybės žiniuose.

Iš to darytina išvada, kad ištaisius nurodytos konvencijos vertimo į lietuvių kalbą klaidas, iš esmės pasikeis pagrindas, kuriuo šioje byloje atsakovai grindžia savo veiksmus.

Nepaisant klaidingo konvencijos vertimo į lietuvių kalbą (klaidingas vertimas negali būti kliūtis teismams įgyvendinant teisingumą), Lietuvos Respublikos ratifikuoti tarptautinės teisės aktai turi viršenybę nacionalinės teisės taikymo atžvilgiu teismuose, o iškilus abejonėms dėl įstatymo atitikimo LR Konstitucijai ir tarptautinės teisės aktams, teismas gali ir savo iniciatyva kreiptis į LR Konstitucinį Teismą dėl nurodytų aktų atitikimo LR Konstitucijai.

Įvertinant tai, kas aukščiau išdėstyta, ir tai, kad dėl neteisingo Konvencijos lietuviškojo vertimo, (lietuviškais vertimas bus keičiamas), nagrinėjant bylos aplinkybes, taikytini tik Konvencijos tekstai originalo kalbomis (anglų, prancūzų).

Taip pat, atsižvelgiant į Atitikimo komiteto nustatytus Lietuvos įstatymų neatitikimus Konvencijai, teisingam bylos sprendimui, ieškovo ir atsakovų veiksmų ir bylos aplinkybių įvertinimui, Konvencija turėtų būti taikoma tiesiogiai, kaip nustatyta Lietuvos Konstitucijos.

Be to, dėl objektyvaus ir visapusiško šios bylos išnagrinėjimo Lietuvos žmogaus teisių asociacija rekomenduoja, vadovaujantis minėtos Orhuso konvencijos, kuri apibrėžia piliečių teises, nuostatomis, atsakovams kreiptis į teismą ir teikti ieškovams atitinkamus priešiškešnius dėl strateginių bylų prieš visuomenės dalyvavimą iškėlimo, taip trukdant atsakovams įgyvendinti žmogaus teises aplinkos srityje.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija

2008-06-02

To: EUROPEAN ASSOCIATION FOR HUMAN RIGHTS

Rues des Casernes,33 1000 Brussels

Belgium

Phone +32 (0)25 112100

Fax: +32 (0)25113200

www.aedh.eu

Recalling further General Assembly resolutions 37/7 of 28 October 1982 on the World Charter for Nature and 45/94 of 14 December 1990 on the need to ensure a healthy environment for the well-being of individuals,

Recalling the European Charter on Environment and Health adopted at the First European Conference on Environment and Health of the World Health Organization in Frankfurt-am-Main, Germany, on 8 December 1989;

Affirming the need to protect, preserve and improve the state of the environment and to ensure sustainable and environmentally sound development;

Recognizing that adequate protection of the environment is essential to human well-being and the enjoyment of basic human rights, including the right to life itself;

Recognizing also that every person has the right to live in an environment adequate to his or her health and well-being, and the duty, both individually and in association with others, to protect and improve the environment for the benefit of present and future generations;

Considering that, to be able to assert this right and observe this duty, citizens must have access to information, be entitled to participate in decision-making and have access to justice in environmental matters, and acknowledging in this regard that citizens may need assistance in order to exercise their rights;

Recognizing that, in the field of the environment, improved access to information and public participation in decision-making enhance the quality and the implementation of decisions, contribute to public awareness of environmental issues, give the public the opportunity to express its concerns and enable public authorities to take due account of such concerns;

We are hereby appealing for your support in order to protect the fundamental human rights in Lithuania which have been violated on numerous occasions as a result of the below violations of and in compliance with the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters (1998).

Lithuania has failed to comply with the requirements of article 6, paragraphs 2 and 3, of the Convention by not informing the public in an adequate, timely and effective manner about the majority of environmental matters and the possibility to participate in the environmental decisions, and by providing too short a time to inspect the documentation and to submit comments in relation to the above decisions regarding the environmental matters in question.

The following general features of the Lithuanian legal framework are not in compliance with article 6 of the Convention:

(i) Lack of a clear requirement for the public to be informed in an adequate, timely and effective manner (article 6, para. 2);

(ii) Setting a fixed period of ten working days for inspecting the documentation and for submitting the comments (article 6, para. 3);

(iii) Making developers (project proponents) rather than the relevant public authorities responsible for organizing public participation, including for making available the relevant information and for collecting the comments and accepting or rejecting thereof (article 6, para. 2 (d) (iv) and (v), and para. 6);

(iv) Requiring that comments submitted should be “motivated” and restricting those entitled to submit comments to the “public concerned” (article 6, para. 7);

(v) Failing to inform the public and eliminating the public from the participation in any environmental matters other than the final phase of spatial planning and environmental impact assessment. The public is never informed in advance about any other environmental decisions that require permission from the authorities such as construction permits, development programs, environmental regulations, heritage protection regulations, etc.;

(vi) Providing an erroneous official translation of the Convention where the term “environment” substituted with “environmental protection”, “cultural sites” with “objects of culture”, “natural sites” with “objects of nature”, “proposed activities” with “planned activities” and many other mistranslation, omissions, additions and other gross translation mistakes and inconsistencies with the Convention texts in English and French. Thus the public participation was drastically limited to matters of environmental protection rather than the entire environment;

(vii) Eliminating the public from the participation and restricting its right to access justice in environmental matters pertaining to cultural landscape and cultural heritage. Lithuanian courts following the erroneous translation of the Convention ruled that the public does not have locus standi to access justice in environmental matters pertaining to cultural landscape and cultural heritage.

We would appreciate any support and advice on how to ensure that the Government of Lithuania would implement the necessary legislative, regulatory, administrative and other measures to ensure that:

(a) There is a clear requirement for the public to be informed of decision-making processes that are subject to article 6 in an adequate, timely and effective manner;

(b) There are reasonable time-frames for different phases of public participation taking into account the stage of decision-making as well as the nature, size and complexity of proposed activities;

(c) There is a clear responsibility on the relevant public authorities to ensure such opportunities for public participation as are required under the Convention, including for making available the relevant information and for collecting the comments;

(d) Provision is clearly made for any comments to be submitted by any member of the public, even if the comments are not “motivated”;

(e) There is a clear correlation between the time period(s) for informing the public about the decision and making available the text of the decision together with the reasons and considerations on which it is based with the time-frame within which review procedures may be initiated under article 9, paragraph 2, of the Convention;

(f) For each decision-making procedure covered by article 6 a public authority from which relevant information can be obtained by the public and to which comments or questions can be submitted is designated;

(g) Not only environmental matters but also all the plans and programs relating to the environment, including those on cultural landscape and cultural heritage sites as well as construction permits, are subject to appropriate public participation arranged by the public authorities rather than private investors.

We would appreciate any support from you in this regard within the competence and powers of the Federation to protect human rights in Lithuania as regards to their right to live in an environment adequate to his or her health and well-being and the ensuring the adequate protection of the environment, which is essential to human well-being and the enjoyment of basic human rights, including the right to life itself.

On behalf of

Lithuanian Human Rights Association

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTUI
LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI
LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBEI
LR SEIMO ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETUI
LR SEIMO TEISĖS IR TEISĖTVARKOS KOMITETUI
LR SEIMO SOCIALINIŲ REIKALŲ IR DARBO KOMITETUI
LR SEIMO ŠEIMOS IR VAIKO REIKALŲ KOMISIJAI
EUROPOS TEISĖS DEPARTAMENTUI
LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIAUS TARNYBAI
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGAI

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2008 m. gegužės 22 d.

Vilnius

Dėl nepakankamos valstybės paramos šeimai

2007 m. spalio 2 d. savo pareiškime dėl valstybės paramos šeimai Lietuvos žmogaus teisių asociacija išreiškė didelį susirūpinimą dėl kritiškos demografinės padėties mūsų šalyje. Nepaisant to, LR Seime svarstant Valstybinės šeimos politikos koncepcijos projektą, ėmė ryškėti kai kurių politikų ir visuomenių organizacijų atstovų destruktivus požiūris į šeimą, jų siekis griauti šį institutą, revizuojant jo sampratą, siekis įtvirtinti sutuoktiniams(ir gyvenantiems ne santuokoje) daugiau teisių, bet mažiau pareigų.

Todėl Lietuvos žmogaus teisių asociacija dar kartą primena visiems, kuriems rūpi mūsų valstybės ateitis, kad gimstamumas mūsų šalyje - pats mažiausias iš visų ES valstybių, kad vidutiniškai per metus be vieno iš tėvų lieka apie 10 tūkst. vaikų, kad didėja vaikų iki 1 metų mirtingumas, mažėja vaikų skaičius, dėl to visuomenė sparčiai sensta, nebeužtikrinama kartų kaita

LR Seimo nariams, priimant sprendimą dėl Valstybinės šeimos politikos koncepcijos, būtina vadovautis LR Konstitucijos 38 straipsniu, kuris apibrėžia, kad „Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas“, kad „Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę“, kad „Valstybė registruoja santuoką...“.

Akivaizdu, kad Konstitucijoje deklaruojama nuostata neatitinka realios šeimų padėties: mūsų šalyje sparčiai auga porų, neregistruojančių santuokos skaičius, gausėja vaikų, gimusių ne santuokoje, kartu daugėja globos namuose augančių vaikų. Dažnėja smurto prieš vaikus atvejai, ypač tarp gyvenančiųjų ne santuokoje, o tarp jaunimo sparčiai plinta žalingi įpročiai, narkotikų vartojimas, smurtas. Tai padariniai mūsų visuomenės netinkamo požiūrio į šeimos institutą, jo reikšmę lietuvių tautai bei valstybei.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija dar kartą pabrėžia, kad dėl kritiškos demografinės padėties Lietuvoje, mažėjant santuokų ir daugėjant ištuokų, kaltę prisiimti tenka visuomenei ir teisinių valstybės reglamentų kūrėjams. Demokratija – tai kiekvieno mūsų teisių ir laisvių pareigų visuma. Įgydami daugiau teisių, kiekvienas mūsų privalome prisiimti ir daugiau pareigų. Dėl to valstybė privalo skatinti piliečius kurti šeimą, išsipareigojant tarpusavyje ir visuomenei santuokomis. Ji privalo riboti šeimos institutą griaušančius viešus veiksmus.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija kviečia visas politines bei visuomenines jėgas konsoliduotis ir saugant santuoką ir šeimą kaip pirmutinės svarbos socialinį gėrį.

Vardan valstybės ir tautos išlikimo šiandien kaip niekada reikia viešosios galios, kuri apsaugotų šeimą ir mūsų valstybę.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Laba diena,

Dėkoju už informaciją. Pritariu jūsų nuomonei, tačiau norėčiau pridurti, kad valstybė visiškai nesirūpina žmonėmis, kurie nusprendžia nutraukti santuokas. Po skyrybų, ne paslaptis, daugelį kamuoja psichologiniai ar psichiatriniai susirgimai. Aš pati išsiskyrusi. Išgijimui padėjau daug pastangų, bet valstybė šiame piliečiui sunkiame tarpsnyje nieko nepadedą. Juk nuo to kenčia pats išsiskyrusysis, vaikai, taip pat ir visuomenė. Nelaimingi, dvasiškai nesveiki žmonės valstybei nenaudingi. Taigi siūlyčiau pagalvoti apie tai. Prisdėčiau idėjomis.

Pagarbiai,

Giedrė Radzevičiūtė

SVARBESNI ĮVYKIAI, PASITARIMAI,

REABILITUOJAMI BE KALTĖS KALTIEJI

Birželio 18 d. LR Seimo rūmuose įvyko asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo pakeitimo projekto svarstymas. Čia susirinko nemažai buvusių disidentų, ne vienerius metus sovietiniuose konclageriuose kalėjusių politinių kalinių, tarp kurių žinomas sovietmečio disidentas Lietuvos Helsinkio grupės signataras ir jos pirmininkas Viktoras Petkus, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Akto dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo signataras Algirdas Endriukaitis, Balys Gajauskas, Nijolė Sadūnaitė, LR Seimo nariai Vidmantas Žiemelis, Arimantas Dumčius, Antanas Napoleonas Stasiškis, LR Prokuratūros, LR Vidaus reikalų ministerijos, LR Aukščiausiojo Teismo ir kitų institucijų atstovai. Posėdžiui pirmininkavo LR Seimo narys Vidmantas Žiemelis.

Vyko karštos diskusijos ne tik dėl įstatymo projekto formuluočių. Kalbėta apie tai, kad Lietuvos teismų sistema iš esmės nuo sovietinių laikų liko nepakitusi, kad teismai, nagrinėjantys rezistencines bylas, vienodai vertina asmenis, kovojusius už Lietuvos laisvę ir asmenis, tarnavusius sovietų okupaciniam režimui, trėmusius žmones į Sibirą, žudžiusius Lietuvos partizanus ir jų šeimas.

Iš esmės nederą net kalbėti apie bet kokių žmonių, pasipriešinusį okupaciniam režimui, reabilitavimą. Kas šiuos žmones teisė? Okupantai? Kodėl Nepriklausoma Lietuva privalo reabilituoti tuos, kuriuos neteisėtai nuteisė ir ištrėmė į lagerius okupacinis režimas? - klausė kalbėtojai. - Mums nevalia pripažinti okupacinių teismų teisėtumo, dėl to negalime kalbėti ir apie nuteistųjų reabilitaciją. Visi pasipriešinimo dalyviai iš esmės nekalti, kad priešinosi. Ir dėl to neverta net diskutuoti. Tai aksioma,- sakė pasitarimo dalyviai.

Įstatymu privaloma apibrėžti tai, kad Nepriklausomos Lietuvos teismai, nagrinėdami rezistencines bylas, neturi teisės vadovautis okupacinių struktūrų surinktais įrodymais. Sovietų KGB dokumentai negali būti patikimas informacijos šaltinis, nes žinome, koku būdu KGB išgaudavo prisipažinimus ir kitus „įrodymus“. Bet kokius sovietinės sistemos represinių struktūrų dokumentus LR Prokuratūra ir kitos institucijos privalo iš naujo patikrinti ir pateikti naujas išvadas.

Kalbėta apie rezistencijos bylų tyrimo vilkinimą prokuratūroje ir teismuose, apie tai, kad paminta žmonių nekaltumo prezumpcija, kad prokuratūra

privalėtų įrodinėti įtariamų žmonių, prisidėjusių prie genocido, kaltumą, o ne atvirkščiai. Nekaltumo prezumpcija taikytina dėl to, kad daugelio pasipriešinimo dalyvių amžius jau apie 80 metų. Jiems nebepakaks laiko įrodinėti Lietuvos valstybei, kad nėra padarę jai nusikaltimų, kad jiems be išlygų taikytinas represuotųjų asmenų statusas.

Pasitarimas pritarė įstatymo projekto formulavimui, kad Lietuvos gyventojai, kurie tiek Lietuvoje, tiek už jos ribų buvo represinių organų nuteisti arba įkalinti neteisėtine tvarka, arba kitaip apribota jų laisvė, yra nekalti Lietuvos Respublikai ir atkuriamos visos jų pilietinės teisės.

Kitą susitikimą numatyta surengti šių metų liepos 2 dieną.

„Pozicijos“, inf.

KNYGA LIETUVA IR ŽMOGAUS TEISĖS

2008 m. gegužės 16 d. 80 metų sukakties proga LR Seime buvo pagerbtas buvęs disidentas, Lietuvos Helsinkio grupės įkūrėjas Viktoras Petkus. Iškilmingo renginio metu pristatyta pirmoji knyga „Lietuva ir žmogaus teisės: dokumentų ir straipsnių rinkinys“. Leidinį parengė Vytautas Budnikas, o jį konsultavo Viktoras Petkus ir Arimantas Dumčius.

Pristatydamas knygą, jos sudarytojas V. Budnikas prisiminė Lietuvos žmogaus teisių judėjimo ištakas, kai 1989 metais grupė inteligentų paskelbė Lietuvos visuotinių žmogaus teisių iniciatyvinės grupės deklaraciją. Šią grupę sudarė Viktoras Petkus, Arimantas Dumčius, Vytautas Martinkus, Justinas Marcinkevičius, Romas Gudaitis, Algimantas Nasvytis, Bronius Kutavičius, Juras Požela, Ananas Buračas, Vytautas Budnikas, Tadas Teseckas, Egidijus Klumbys, Juozas Oleka, Kazimieras Uoka, kunigas Pranas Račiūnas ir vienuolių Kapucinų ordino konsultorius Tėvas Stanislovas (Mykolas Dobrovolskis). Prie grupės vėliau prisidėję profesorius Bronius Genzelis, teisininkas Kęstutis Lapinskas bei kiti.

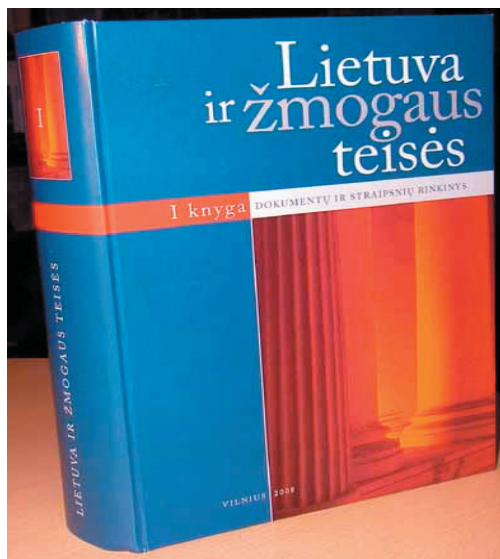
Grupė išrinkusi iniciatyvinį komitetą, o šis 1990 m. lapkritį surengė žmogaus teisių gynėjų suvažiavimą, kuriame buvo įsteigta Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija - pirmoji oficiali žmogaus teises ginanti organizacija Lietuvoje.

Anot kalbėtojo, pristatoma knyga nenorėta apibendrinti

VIKTORUI PETKUI – 80

visų Lietuvos žmogaus teisių gynimo organizacijų veiklą, nes jos dabar Lietuvoje skaičiuojamos šimtais. Mėginta nuosekliai parodyti žmogaus teisių judėjimo vyksmą Lietuvai atgaunant Nepriklausomybę ir tuo laikotarpiu, kai mūsų valstybė jau savarankiškai kūrė įstatymus, teisės aktus, rengėsi tapti Europos Sąjungos nare ir ja tapo.

Kalbėtojas paminėjo svetimų valstybių ketinimus esamus ar menamus žmogaus teisių pažeidimus išnaudoti savo tikslams, žmogaus teisių organizacijų supriešinimą, jų susiskaldymą. Kalbėdamas apie pirmosios Lietuvos žmogaus teisių asociacijos skilimą į dvi savarankiškas organizacijas (LŽTA ir LŽTGA), prelegentas pabrėžė,

kad, šios dvi organizacijos nusibrėžė gaires ir savarankiškai be priešpriešos siekė užsibrėžtų tikslų. Tai pavyzdys, kai susitelkę skirtingų įsitikimų, likimų ir profesijų žmonės (buvę disidentai, rašytojai, menininkai, kunigai, medikai, mokslininkai, politikai), nepraradami pakantumo ir pagarbos vieni kitiems, dirba žmogaus teisių priežiūros darbą.

Anot jo, knyga bent mažyte dalimi atspindi jubilato ir jo bendražygių puoselėtą žmogaus teisių gynimo idėją.

Renginį organizavo LR Seimo Žmogaus teisių komitetas.

„Pozicijos“ inf.

Gegužės 16 d. LR Seime 80 metų jubiliejaus proga buvo pagerbtas Lietuvos Helsinkio grupės įkūrėjas Viktoras Petkus, sovietinės valdžios kalintas net keturis kartus, iš 40 pasipriešinimo sovietiniam režimui metų 25 gražiausius savo gyvenimo metus jis praleido Sibiro konclageriuose.

Buvęs politinis kalinys padėjo naują Lietuvai vykusio pasipriešinimo sovietiniam režimui judėjimo – viešos disidentinės veiklos – etapą: 1976 m. lapkričio 25 d. V.Petkus kartu su Tomu Venclova, Karoliu Garucku, Ona Lukauskaite-Poškiene ir Eitanu Finkelšteinu įkūrė Lietuvos Helsinkio grupę. Grupės būdingiausi bruožai – atvirumas, viešumas, t. y. nepogrindinė veikla, veikimas tuo metu galiojusių įstatymų rėmuose, to paties reikalaujant iš sovietinės valdžios. Iki 1981 m. pabaigos Lietuvos Helsinkio grupė paskelbė apie 30 numeruotų dokumentų bei keletą nenumuotų pareiškimų (Vakarais pasiekė 22 dokumentai).

V.Petkaus disidentinę veiklą įvertino ir tarptautinė bendruomenė: Tarptautinis Kembridžo biografų centras V. Petkų pripažino pasaulio ir XX amžiaus žmogumi, o tarptautinės organizacijos net tris kartus (1987-aisiais, 1988- taisiais ir 1999- taisiais metais) jį nominavo Nobelio taikos premijai gauti. Seimo Konferencijų salėje iškilmingą minėjimą atidarė Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas Česlovas Juršėnas. Jubilatai sveikino LR Seimo bei Vyriausybės nariai, vyskupas Juozas Tunaitis, kiti Katalikų Bažnyčios dvasininkai, nevyriausybinę organizacijų atstovai, buvę sovietmečio disidentai ir užsienio svečiai.

Teisingumas yra įgimta vertybė. Teisingumo siekis žmoguje iš prigimties yra, arba jo nėra. Viktorui Petkui gamta šios dorybės atseikėjo netgi su kaupu, antraip jam nebūtų tekę praleisti lageriuose 25 gražiausius savo gyvenimo metus,- kalbėjo vienas iš sveikinusių jubilata, Viktoras visada bus mūsų tautos sąmonėje kovotojo už tiesą ir teisingumą etalonas.

„Pozicijos“ inf.

Vyriausiasis redaktorius Vytautas BUDNIKAS.

Redakcijos adresas: Laisvės pr.60, LT-05120 Vilnius. Tel. 8 5 2429051.

Rinko ir maketavo leidykla „Ūlos tėkmė“. Spausdino „Ūlos tėkmės“ spaustuvė (Kalvarijų g. 125, Vilnius). Tiražas 1500 egz.

Leidžia Lietuvos žmogaus teisių asociacija. LŽTA Garbės pirmininkas Viktoras Petkus

LŽTA pirmininkas Vytautas Budnikas.

Laisvės pr.60-302, LT-05120 Vilnius. Tel. 8 5 2429051; faksas: 8 5 2460752; komitetas@lzta.lt; www.lzta.lt